

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe

CHORVATSKO

**Autoři:
Željko Horvatić
Davor Derenčinović**

Překlad: I.T.C. Jan Žižka

Tento text nemá charakter oficiálního překladu, neprošel jazykovou korekturou a je určen pro studijní účely.

Neprodejné

Praha 2003

ISBN 80-7338-013-7

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci

**Český překlad vychází s laskavým svolením vydavatele publikace
European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with
the United Nations – HEUNI
Helsinki, Finland,
<http://www.vn.fi/om/heuni>**

Přeloženo z anglického originálu Criminal Justice Systems in Europe and North America :
Croatia / Željko Horvatić, Davor Derenčinović. - Helsinky : HEUNI, 2002. – 95 s.

ISBN 952-5333-09-4

Obsah

1	
1. Demografická fakta	5
2. Základní ustanovení trestního práva	6
3. Ustanovení procesního práva	7
4. Soudní systém a výkon trestní justice	9
5. Základní principy trestního práva a řízení.....	10
6. Organizace vyšetřování a trestního řízení	15
6.1 Obecné otázky	15
6.2 Zvláštní otázky	18
6.3 Organizace pátrání a vyšetřování	22
6.4 Organizace orgánu státního zastupitelství.....	23
6.5 Organizace soudů	24
6.6 Advokacie a právní zastupování	27
6.7 Postavení oběti	28
7. Odsuzování a systém trestů	29
8. Podmínečné a nebo odložené odsouzení a probace	33
9. Vězeňský systém a postpenitenciární péče	35
9.1 Organizace vězeňského systému	35
9.2 Podmínečné propuštění, udělení milosti a postpenitenciární péče.....	38
10. Plány reformy	41
11. Statistika trestných činů a trestní justice	42
12. Bibliografie.....	46
PŘÍLOHA 1	48

SYSTÉM TRESTNÍ JUSTICE V CHORVATSKU

1. Demografická fakta

1.1 Chorvatsko je středozemní stát, sousedí s Itálií, Slovinskem, Maďarskem, Bosnou a Hercegovinou a Federativní republikou Jugoslávie a jeho rozloha je 89 810 km². Podle posledního sčítání obyvatel provedeného v březnu 2001 je celkový počet obyvatel Chorvatska 4 381 352. Značný podíl obyvatelstva (770 058 neboli 17,6%) žije v Záhřebu, hlavním městě Chorvatska. V souladu s mezinárodními doporučeními a definicemi zahrnuje celková populace Chorvatské republiky následující osoby:

1. osoby s místem obvyklého bydliště v Chorvatské republice, kteří byli přítomni v den sčítání (31. března 2001 ve 24,00 hodin);
2. osoby, jejichž místo obvyklého bydliště je Chorvatská republika, ale kteří v ní nežijí méně než jeden rok;
3. osoby, kteří jsou dočasně v Chorvatské republice na jeden rok nebo déle.

Výjimku tvoří občané Chorvatské republiky zaměstnaní jako diplomatický personál a členové jejich rodin, zástupci v mezinárodních organizacích a občané Chorvatské republiky, kteří jsou trvale zaměstnaní v Chorvatské republice, ale jejich zaměstnavatelé je poslali pracovat do zahraničí. Považují se za přítomné během sčítání, tj. jsou zahrnuti do celkového počtu obyvatel Chorvatské republiky bez ohledu na to, jak dlouho nejsou v zemi přítomni.

Z celkového počtu obyvatelstva Chorvatské republiky jsou vyloučeny následující osoby:

1. osoby, jež nejsou v Chorvatské republice přítomni jeden rok nebo déle, ačkoli jejich obvyklé bydliště je v Chorvatské republice,
2. osoby dočasně přítomné v Chorvatské republice po dobu méně než jeden rok.

1.2. Nejnižší zákonný věk trestní odpovědnosti je čtrnáct let. Jak předepisuje Chorvatský trestní řád (*Croatian Criminal Code*), nelze trestní legislativu uplatňovat na dítě, které v době spáchání trestného činu nedosáhlo čtrnácti let věku.

1.3. Nezletilí (osoby starší čtrnácti a mladší osmnácti let) mohou být trestně zodpovědní za všechny trestné činy. Ve vztahu k předpokladům pro trestní odpovědnost dospělých nestanoví trestní právo hmotné žádný rozdíl ve skutkové podstatě trestní odpovědnosti nezletilých. Nicméně zvláštní vztah k této kategorii pachatelů je zřejmý ve stávajícím zvláštním systému trestů pro nezletilé v trestním právu hmotném, jakož i ve zvláštních procesních opatřeních.

1.4.-1.5. V obyvatelstvu žijícím v Chorvatské republice má zastoupení více než 50 národností. Kromě rodilých Chorvatů, kteří tvoří většinu obyvatelstva, jsou největšími skupinami Srbové (12,2% celkové populace), a ostatní (9,7% celkové populace).

1.6. Chorvatská republika je správně rozdělena do 21 krajů (*counties*) se 70 městy (*cities*) a 418 samosprávnými obcemi (*municipalities*). Většina lidí, kteří bydlí v Chorvatské republice žije v městských oblastech, které nejsou samostatně definovány:

Záhřeb – 707 058 obyvatel
Split - 198 388 obyvatel
Rijeka - 167 964 obyvatel
Osijek - 104 761 obyvatel

1.7. Podle údajů, které shromáždil Státní úřad práce (*National Employment Service*) a předložil Státní statistický úřad (*National Bureau of Statistics*) bylo v roce 2000 v Chorvatsku zaměstnáno 1 340 957 osob. Většina z nich pracovala u právnických osob (*legal entities*) (1 053 260), a podstatně méně v řemesle a obchodě, a jako osoby samostatně výdělečně činné (*free-lance workers*) (204 501). Pouze 83 196 ekonomicky produktivní populace v tomto roce pracovalo jako soukromí zemědělci. V roce 2000 byla míra nezaměstnanosti 21,1% (celkový počet nezaměstnaných v roce 2000 byl 357 872). Více než polovina všech nezaměstnaných jsou ženy (188 502 čili 52,7%). Průměrný počet nezaměstnaných podle odborných kvalifikací je vidět v následující tabulce 1:

Tabulka 1. Nezaměstnaní v Chorvatsku podle dosažené odborné kvalifikace

Celkem	nequalifikovaní	Částečně vyškolení, základní vzdělání	Vyškolení, vysoce vyškolení	Středoškolské vzdělání	Neuniverzitní VŠ vzdělání	Univerzitní titul
357 872	70 074	52 437	124 385	85 517	11 238	14 221

2. Základní ustanovení trestního práva

2.1. Stávající Chorvatský trestní řád (*Croatian Criminal Code*) (dále jen TR) byl schválen v roce 1997 a vešel v platnost 1. ledna 1998. Jako soubor trestní legislativy, který obsahuje nejen obecnou část, ale též konkrétní část (katalog trestných činů), nahradil TR dva předchozí zákoníky, které řídily základní otázky trestního práva: Základní trestní řád (*Basic Criminal Code*) a Trestní řád Chorvatské republiky (*Criminal Code of the Republic of Croatia*).

Pro lepší pochopení současné situace jsme uvedli několik poznámek týkajících se obecné a právní historie Chorvatska. Od roku 1945 do roku 1990 kdy Chorvatsko vyhlásilo nezávislost na základě nové Ústavy, tvořilo Chorvatsko část bývalé Jugoslávie. Během té doby platil v Chorvatsku i v jiných částech bývalé Jugoslávie Obecný trestní řád (*General Criminal Code*) z roku 1947, a po první poválečné kodifikaci Trestní řád (*Criminal Code*) z roku 1951 (s důležitými novelami v roce 1959). Ústavní změny, ke kterým došlo v roce 1974 rozdělily legislativní kompetence mezi Federaci a federální správní jednotky (k nimž Chorvatsko patřilo až do vyhlášení nezávislosti v roce 1990). Od roku 1977, kdy vešel v platnost Trestní řád Chorvatské republiky tudíž základní otázky trestního práva v Chorvatské republice řídily dvě výše zmíněná ustanovení trestního práva - Základní trestní řád (který stanovil pouze obecnou část a některé trestné činy v legislativní jurisdikci Federace) a Trestní řád Chorvatské republiky (obsahující trestné činy v legislativní jurisdikci bývalých federálních jednotek, a pouze několik ustanovení týkajících se obecné části). Tyto dva zákoníky byly uzákoněny Zákonem Chorvatského parlamentu a zveřejněn v jeho oficiálním věstníku v roce 1993. S několika úpravami (nejvýznamnější byla tzv. «minireforma» z roku 1996) platily tyto dva zákoníky až do 1. ledna 1998, kdy byl uzákoněn

stávající Trestní řád. Tento řád byl vypracován pod silným vlivem německého a rakouského trestního práva, z nichž obě mají v tradicích chorvatského trestního práva velice silné kořeny.

Od svého zavedení byl TŘ několikrát novelizován. Zvláštní zmínku si zaslouží novely z konce roku 2000. Tyto novely byly navrženy především proto, aby posílily trestně právní ochranu dětí a mladistvých (zvýšením trestů pro pachatele), prosadily rovná práva v oblasti zahájení trestního řízení týkajícího se trestných činů proti cti a dobré pověsti (*criminal offence against honour and reputation*), které tvoří podstatu trestního řízení za urážku (*insult*), pomluvu (*defamation*) a jiné trestné činy proti cti a dobré pověsti na základě soukromé žaloby bez ohledu na formální funkci oběti), a aby umožnily účinnější trestně právní prevenci a potlačování hospodářské kriminality, organizovaného zločinu a korupce.

2.2. TŘ byl oficiálně vydán v chorvatštině (oficiální věstník Narodne novine, dále jen NN, 110/1997, 27/1998, 129/2000, 51/2001) a nedávno (1999) díky iniciativám Ministerstva spravedlnosti Chorvatské republiky a Rady Evropy, a za značného přispění skupiny odborníků v čele s jedním z autorů této publikace, profesorem JUDr. Željko Horvatićem přeložen do angličtiny. Zmíněný překlad byl vydán ve speciální edici Chorvatské ročenky trestního práva a praxe (*Croatian Annual of Criminal Law and Practice*), roč. 6, příloha k č. 1/19999, ISSN 1330-6286.

2.3. Jelikož TŘ není vyčerpávajícím sjednocením trestního práva hmotného, jsou trestné činy v současné době upravovány v několika dalších zákonech (nazývaných doplňková trestní legislativa). Mezi ně patří:

- Zákon o jedech (*Law on Poisons*) (NN 27/99, 55/96)
- Zákon o vyšetřovacích výborech (*Law on Investigative Committees*) (NN 24/96)
- Zákon o obchodních společnostech (*Law on Corporations*) (NN 111/93, 34/99)
- Zákon o cenných papírech (*Law on Securities*) (NN 107/95)

Jako součást chorvatského systému trestního práva v obecnějším smyslu jsou hospodářské přečiny a přestupky (*economic misdemeanours and contraventions*) stanoveny v několika zvláštních zákonech a jiných předpisech. Obecná část obsahující nezbytné předpoklady pro zodpovědnost za trestné činy tohoto druhu jakož i procesní opatření jsou obsažena v Zákoně o přestupcích (*Contravention Act*) (NN 41/1990, 59/1990, 91/1992) a Zákoně o hospodářských přečinech (*Economic Misdemeanours Act*). Překlady těchto zákonů nejsou k dispozici.

3. Ustanovení procesního práva

3.1. Platný Zákon o trestním řízení (dále jen ZTR) (*Criminal Procedure Act*) byl schválen zároveň s TŘ a vešel v platnost ve stejný den – 1. ledna 1998. Ve srovnání se základními ustanoveními trestního práva měla exkluzivní legislativní kompetence v oblasti trestního řízení Federace bývalé Jugoslávie. Prvním uzákoněním trestního řízení byl Zákon o trestním řízení z roku 1953, který byl několikrát novelizován – za zmínku stojí novely z roku 1959 a 1967. Druhá kodifikace trestně procesního práva byla provedena v roce 1976 a značně novelizována v roce 1985. Poslední kodifikaci provedl chorvatský parlament po vyhlášení nezávislosti v roce 1990, a zveřejnil ji v oficiálním věstníku v roce 1993. Tato poslední kodifikace platila v Chorvatsku až do doby, kdy vstoupil v platnost nový Zákon o trestním řízení dne 1. ledna 1998.

3.2. ZTR byl oficiálně vydán v chorvatštině (NN 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999) a až dosud byl k dispozici pouze jako překlad realizovaný na základě iniciativy Ministerstva spravedlnosti Chorvatské republiky a Rady Evropy, a vydán v Chorvatské ročence trestního práva a praxe (*Croatian Annual of Criminal Law and Practice*), roč. 6, příloha k č. 1/1999, ISSN 1330-6286.

3.3. Co se týká trestných činů, byl v Chorvatsku zřízen Úřad na potlačování korupce (*Office for the Suppression of Corruption*) a nedávno (19. října 2001) ustanoven Zákon o organizovaném zločinu (*Organized Crime Act*) (NN 88/2001). Obsahuje nejen ustanovení o organizaci Úřadu, ale též ustanovení pro úpravu procesních otázek. Tato ustanovení obecně rozšiřují jurisdikci státního zastupitelství (*State Attorney's office*) ve fázi přípravného trestního řízení. V předběžném řízení má Úřad daleko větší pravomoc ve srovnání s policií a jinými státními orgány, což mu umožňuje účinnější řízení nejen trestních pohovorů, ale také rozhovorů souvisejících s hromaděním majetku prostřednictvím páchaní trestné činnosti. Délka zadržení a vazby je ve srovnání s normálním trestním řízením prodloužena, a aby byla trestní řízení účinnější, veškeré trestné činy (korupční trestné činy jako např. podplácení, přijímání úplatku, nepřímé úplatkářství, atd. a trestné činy spáchané zločineckou organizací, nebo cizím elementem atd.) spadají do jurisdikce pouze čtyř krajských soudů (*county courts*), které jsou umístěny ve čtyřech největších městech – Záhřebu, Splitu, Osijeku a Rijece. Velmi důležité procesní otázky, které Zákon obsahuje, zahrnují nakládání s «korunními svědky», a zmrazení (zabavení) majetku a výtěžku získaného ze spáchání trestné činnosti před zahájením trestního řízení.

Zákon o přestupcích (*Contravention Act*) obsahuje rovněž ustanovení o řízení (základní zásady postupu, jurisdikce, řízení, zjednodušeného řízení, rozhodnutí, odvolání, mimořádných opravných prostředků, výkonu rozhodnutí atd.).

3.4. Spolu s TR, ZTR a Zákonem o duševně narušených osobách (*Law on Mentally Disordered Persons*) byl v roce 1997 schválen Zákon o soudech pro mladistvé (*Law on Juvenile Courts*) v dřívě zmíněném «balíku trestního práva», který byl zveřejněn v oficiálním věstníku (NN 111/1997). Jelikož se inspirovala německým a rakouským modelem trestních soudů pro mladé pachatele (a také tradicí těchto soudů v chorvatské trestně právní historii), vytvořila chorvatská legislativa novou formu uzákonění, kterou v procesním smyslu charakterizuje především

- rozšíření jurisdikce soudů pro mladistvé (zřízení jurisdikce *ratione personae* těchto soudů nejen s ohledem na osoby mladší osmnácti let v době procesu, ale též a) pro osoby, které spáchaly trestný čin jako mladiství, a v době procesu nedosáhly věku 23 let, a b) pro dospělé, kteří spáchali trestný čin na dětech a nezletilých)
- posílení a utvrzení procesních práv mladých pachatelů (právo na formální obhajobu v předběžném řízení, právo na přidělení obhajoby chudým pachatelům atd.).

4. Soudní systém a výkon trestní justice

4.1. Ustanovení, které upravuje organizaci soudního systému v Chorvatsku je Zákon o soudech (*Law on Courts*) z 6. ledna 1994 (NN 3/1994) včetně všech následných novel (NN 100/1996, 131/1997, 129/2000). Tento zákon upravuje: základní ustanovení, organizaci a jurisdikci soudů, vnitřní organizaci soudů, zvláštní ustanovení o vnitřní organizaci Vrchního soudu Chorvatské republiky, soudní administrativu, soudce a soudce z lidu, práva a povinnosti soudců, poradce soudu, justiční čekatele (*judicial apprentices*), stálé soudní znalce a tlumočníky, profesní tajemství a financování soudů.

4.2. Zákon o soudech byl oficiálně vydán v chorvatštině v oficiálním věstníku «Narodne Novine» (3/1994). Překlady tohoto zákona nejsou k dispozici.

4.3. Ústavní zákon o Ústavním soudu (*Constitutional Law on Constitutional Court*) byl schválen v roce 1991 a oficiálně vydán v chorvatštině (NN 13/1991). Tento zákon obsahuje následující články: základní ustanovení, nezbytné předpoklady pro jmenování ústavních soudců, ochrana ústavních práv a svobod občanů, zohlednění odpovědností Prezidenta republiky, sledování činností politických stran, sledování zákonnosti volebních řízení atd.

4.4. Zákon o policii (*Police Act*) byl schválen v roce 2000 a oficiálně vydán v chorvatštině (NN 129/2000). Tento zákon pojednává o následujících otázkách: činnosti policie, organizace policie, definice policejního pracovníka a jeho právní statut, policejní orgány atd. Podle definice stanovené v zákoně tvoří policie státní orgán v rámci Ministerstva vnitra (*Ministry of Interior*), který zodpovídá za ochranu života, práv, bezpečnost a nedotknutelnost osoby, ochranu majetku, prevenci a vyšetřování trestných činů, hospodářských přečinů a přestupků, za pátrání po pachatelích těchto trestných činů, kontrolu a správu silničního provozu, střežení státních hranic atd.

Zákon o advokacii (*Law on the Bar*) byl schválen v roce 1994 a oficiálně vydán v chorvatštině (NN 9/1994). Obsahuje následující články: základní ustanovení, mzdy a náhrady nákladů, advokátní kanceláře, organizace advokacie (advokátní komory), právní předpoklady pro přijetí do Advokátní komory (*Bar Association*), advokátní koncipienti (*apprentice advocates*), specializace advokátů a zodpovědnost za disciplinární přestupky.

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody (*Execution of Imprisonment Act*), jež je podrobně popsáný dále v kapitole 9 zřizuje orgán zodpovědný za fungování vězeňského systému. Tento zákon pokrývá též probační službu podrobně popsanou v kapitole 8.

4.5. Zvláštní zákon pojednávající o mladistvých pachatelích je Zákon o soudech pro mladistvé (*Law on Juvenile Courts*), jež byl schválen v roce 1997 a oficiálně vydán v chorvatštině (NN 111/1997). Tento zákon stanoví následující: tresty pro nezletilé, tresty odnětí svobody pro mladistvé pachatele, bezpečnostní opatření, organizační opatření týkající se soudů pro mladistvé, ustanovení o řízeních týkajících se mladistvých pachatelů, výkon trestů, aplikace zákonů pojednávajících o mladých dospělých, a trestně právní ochrana dětí a nezletilých (pokud se stanou obětí trestného činu).

5. Základní principy trestního práva a řízení

5.1. Základní princip chorvatského trestního práva je uveden v článku 1. TŘ: «Trestné činy a trestní sankce jsou stanoveny pouze pro činy ohrožující nebo porušující osobní svobody a lidská práva, jakož i jiná práva a společenské hodnoty zaručené a chráněné Ústavou Chorvatské republiky a mezinárodním právem takovým způsobem, že jejich ochranu nelze bez prosazení trestního práva realizovat.» Princip omezení výkonu trestního práva, který určuje obsah a rozsah dalších důležitých základních principů trestního práva (princip zákonnosti, princip viny atd.) znamená, že stanovení konkrétních trestných činů jakož i typů a šíře trestních postihů proti pachatelům musí být založeno na nutnosti prosazování trestního práva a jeho přiměřenosti vůči stupni a povaze ohrožení osobních svobod, lidských práv a jiných společenských hodnot (čl. 1, ods. 2 TŘ).

Na základě ústavního ustanovení je v článku 2 TŘ uzákoněn princip zákonnosti (*nullum crimen nulla poena sine lege – není zločinu bez zákona, není viny bez zákona*). Trestné činy a trestní postihy může stanovit pouze zákon. Nikoho nelze potrestat a nelze uplatnit trestní postih za chování, které netvořilo podstatu trestného činu v souladu se zákonem nebo mezinárodním právem v době, kdy byl čin spáchán, a typ a šíře kteréhožto trestu, jímž může být pachatel potrestán, nejsou stanoveny ze zákona. Článek 3 TŘ obsahuje relativní zákaz zpětné účinnosti (*relative prohibition of retroactivity*) (*právo po činu (ex post facto law)*), což znamená, že pokud se po spáchání trestného činu zákon jednou nebo vícekrát změní, musí se uplatnit zákon, který je vůči pachateli shovívavější. V těchto dvou člancích je zahrnut veškerý obsah moderního významu principu zákonnosti: *lege stricta, lege scripta, lege praevia, lege certa, nulla poena sine lege*.

5.2. Co se týká rozdělení přečinů, zavádí TŘ pouze jeden typ, a to trestný čin (zločin). V tomto ohledu můžeme konstatovat, že neexistuje rozdělení *stricto sensu*. Ale jak již bylo uvedeno dříve, do systému trestního práva v širším slova smyslu spadají další trestné činy, jako např. hospodářské přečiny a přestupky (*economic misdemeanours and contraventions*). To znamená, že i přes skutečnost, že formální definice trestných činů v chorvatském trestním právu neexistuje, existuje alespoň jakýsi druh faktického dělení.

5.3. TŘ stanoví vyloučení aplikace trestní legislativy na děti (osoby, které v době spáchání činu (*tempore criminis*) nedosáhly čtrnácti let věku). Nejnižší a nejvyšší věk, při kterém se s pachatelem zachází jako s mladistvým, je stanoven v článku 89, str. 10 TŘ (význam pojmů použitých v TŘ – nezletilý je osoba mladší osmnácti let (a starší alespoň čtrnácti let). Spolu s dospívajícími (osobami ve věku 18-21 let) se nezletilí považují za mladé pachatele, na něž se vztahuje TŘ, pokud zvláštní ustanovení o mladých pachatelích (Zákon o soudech pro mladistvé (*Law on Juvenile Courts*)) nestanoví jinak (čl. 11 TŘ).

5.4., 5.5. Zdá se, že princip viny stanovený v článku 4. TŘ má obrovský význam pro duševní element zasazený do stupňů viny – úmysl (*intent*) (*dolus directus (přímý úmysl)*) a *dolus eventualis (zlý úmysl nahodilý)* a zanedbání (*negligence*) (úmyslné (*advertent*) a neúmyslné (*inadvertent*)). Podle tohoto principu, který je v tradici kontinentálního evropského trestního práva (občanského práva) zcela nový, nesmí nikdo být potrestán, a nesmí být uplatněn trestní postih dokud není pachatel shledán vinným ze spáchání trestného činu. Obecně přijatý princip tradice kontinentálního evropského trestního práva stanoví, že nikdo, kdo je v době spáchání trestného činu neschopen pochopit závažnost svého chování, nebo nemůže ovládat svou vůli (duševně narušená osoba, dítě), nesmí být za svůj čin potrestán. Poprvé v historii kontinentálního evropského trestního práva chorvatská legislativa ve výše uvedeném článku 4

TŘ doplnila - «a nelze uložit trestní postih». Právním následkem tohoto principu je, že nelze uplatnit trestní postih vůči osobám neschopným viny jako jednoho z nezbytných předpokladů trestného činu (děti, duševně narušené osoby). Před 1. lednem 1998 byl soud oprávněn uložit jiné trestní postihy než tresty (např. bezpečnostní opatření povinného psychiatrického léčení) duševně nezpůsobilým osobám, avšak po tomto datu neexistuje právní možnost uložit trest těmto osobám (a dětem, které jsou pod ochranou článku 10. TŘ: vyloučení aplikace trestní legislativy na děti). S postupným uznáním zcela nového obsahu principu viny se chorvatská legislativa rozhodla umístit výše uvedené kategorie osoby mimo dosah uplatnění TŘ. Z tohoto důvodu byl jako součást tzv. «balíku trestního práva» zároveň s TŘ schválen nový Zákon o duševně narušených osobách (*Law on Mentally Disordered Persons*). Tento zákon pojednává mimo jiné o osobách, které byly v době spáchání trestného činu duševně nezpůsobilé, a stanoví, že mimo rámec trestního řízení může zvláštní netrestní soudce rozhodnout o nucené hospitalizaci této osoby, pokud dotyčný vážně ohrožuje svůj život, zdraví nebo bezpečnost, nebo život, zdraví a bezpečnost druhých.

Pachatel je shledán vinným ze spáchání trestného činu pokud je v době spáchání trestného činu duševně způsobilý, jedná s úmyslem nebo nedbale (kde zákon stanoví trest za tyto druhy viny), a je si vědom nebo by si měl být, či mohl být vědom, že jeho jednání je zakázané (čl. 39 TŘ). Následně nelze uplatňovat trestní postih (ani bezpečnostní opatření) vůči pachateli, který splňuje definici v zákoně, ale nebyl vinen v době spáchání činu (*tempore criminis*). Duševně nezpůsobilá osoba (osoba, jež je v době spáchání trestného činu neschopna porozumět závažnosti svého chování, nebo z důvodu duševní choroby, dočasného duševního narušení, duševní poruchy nebo jiného závažného duševního narušení není schopna ovládat svou vůli) podléhá zvláštním ustanovením Zákona o duševně narušených osobách (*Law on Mentally Disordered Persons*), který stanoví možnosti soudem nenařízené nucené hospitalizace dotyčného, pokud dotyčný vážně ohrožuje svůj život, zdraví nebo bezpečnost, nebo život, zdraví a bezpečnost druhých. Vzhledem k výše uvedenému chorvatské trestní právo nestanoví objektivní odpovědnost (*strict liability*).

5.6. Odpovědnost za trestné činy je striktně individuální, a prozatím nelze uplatňovat trestní postihy za trestné činy vůči právnickým osobám (o reformě viz 10.1 níže). Nicméně právnické osoby lze činit zodpovědné za jiné trestné činy jako např. hospodářské přečiny a přestupky. Jak stanoví článek 16 Zákona o přestupcích (*Contravention Act*), lze právnickou osobu činit zodpovědnou za přestupek pouze tehdy, je-li tento přestupek výslovně stanoven, a byl-li tento přečin spáchán z důvodu jednání nebo zanedbání (přesně stanoveného zanedbání (*qualified omission*), zanedbání náležité péče (*omission of due diligence*)) ze strany odpovědné osoby v rámci této právnické osoby. Dále lze právnické osoby potrestat zabavením peněžitého výnosu ze spáchaného trestného činu. Podle článku 82 TŘ nařizuje zabavení peněžitého výnosu rozhodnutí soudu, které stanoví spáchání trestného činu, a pokud je peněžitý výnos ve vlastnictví třetí osoby (včetně právnické osoby), musí být zkonfiskován na základě jakékoli právní podstaty pokud tato strana podle okolností, za nichž získala výnos z trestného činu věděla, nebo mohla a měla vědět, že tento výnos byl získán jako důsledek trestného činu. Stanoví se, že o této skutečnosti musí vědět odpovědná osoba v rámci právnické osoby.

5.7. V TŘ jsou stanoveny dva druhy základů pro ospravedlnění: prvním z nich jsou obecné základy, jež lze uplatnit na všechny nebo valnou část trestných činů. Pak jsou to zvláštní základy, které jsou stanoveny ve zvláštní části TŘ a týkají se ospravedlnění konkrétních trestných činů. Obecné základy ospravedlnění jsou a) nutná obrana (*self-defence*), b) nutnost (*necessity*), c) nátlak nebo hrozba (*coercion or threat*), d) zákonné použití síly (*lawful use of*

force) a e) nevýznamný přečin (*insignificant offence*). Některé z nejdůležitějších základů pro ospravedlnění stanovených ve zvláštní části TR jsou a) odhalení profesního tajemství bez oprávnění, pokud je tajemství odhaleno ve veřejném zájmu nebo v zájmu jiné osoby, který převažuje nad zájmem utajení tajemství, b) vyloučení nezákonnosti trestného činu proti cti a dobré pověsti, pokud dojde k zachycení nebo poskytnutí urážlivého nebo hanobivého obsahu jiné osobě ve vědeckých nebo literárních dílech, uměleckých dílech nebo veřejných informacích, při výkonu veřejné služby, během politické nebo jiné veřejné či společenské činnosti, nebo v novinářském díle, nebo při obhajobě práva nebo ochraně ospravedlnitelného zájmu, pokud ze způsobu vyjádření a jiných okolností jasně vyplývá, že toto jednání nebylo zaměřeno na poškození cti nebo dobré pověsti jiné osoby, c) vyloučení trestného činu spáchaného vojákem při plnění rozkazů nadřízeného, pokud se tento rozkaz netýká spáchání válečného zločinu nebo jiného trestného činu, za jehož spáchání podle zákona může být uložen trest odnětí svobody na deset nebo více let, nebo pokud je jasné, že uposlechnutím tohoto rozkazu by došlo ke spáchání trestného činu, atd.

5.8. Co se týká časových období, trestní řízení nelze zahájit, pokud od spáchání trestného činu uplynuly následující časová období:

- pětadvacet let v případě trestného činu, za jehož spáchání je stanoven dlouhodobý trest odnětí svobody,
- patnáct let v případě trestného činu, za jehož spáchání je stanoven trest odnětí svobody na více než deset let,
- deset let v případě trestného činu, za jehož spáchání je stanoven trest odnětí svobody na více než pět let,
- pět let v případě trestného činu, za jehož spáchání je stanoven trest odnětí svobody na více než tři roky,
- tři roky v případě trestného činu, za jehož spáchání je stanoven trest odnětí svobody na více než jeden rok,
- dva roky v případě trestného činu, za jehož spáchání je stanoven trest odnětí svobody na maximálně jeden rok, nebo pokuta (čl. 19).

Jak stanoví článek 24 TR, neuplatňuje se žádné zákonné omezení na výkon trestu uloženého pachateli za trestný čin genocidy, útočné války (*war of aggression*), válečné zločiny nebo jiné trestné činy, které v souladu s mezinárodním právem nepodléhají ustanovení o omezení.

5.9. TR se dělí na část obecnou (články 1-89) a část zvláštní (články 90-391). Část obecná obsahuje následující kapitoly:

- Základní ustanovení,
- Použitelnost trestní legislativy Chorvatské republiky,
- Trestný čin,
- Vina,
- Trest a odsouzení,
- Opatření, která nejsou spojena s odnětím svobody (*Non-Custodial Measures*),
- Bezpečnostní opatření,
- Zabavení peněžitého výnosu, Veřejné vyhlášení rozsudku, Právní následky obvinění, Rehabilitace, Amnestie, Milost,
- Význam pojmů použitých v tomto zákoníku.

Zvláštní část se skládá z následujících kapitol:

- Trestné činy proti životu a zdraví (*Criminal Offences Against Life and Limb*),
- Trestné činy proti svobodám a právům člověka a občana (*Criminal Offences Against Freedoms and Rights of Man and Citizen*),
- Trestné činy proti Chorvatské republice (*Criminal Offences Against the Republic of Croatia*),
- Trestné činy proti hodnotám chráněným mezinárodním právem (*Criminal Offences Against Values protected by International Law*),
- Trestné činy proti sexuální svobodě a sexuální morálce (*Criminal Offences Against Sexual Freedom and Sexual Morality*),
- Trestné činy proti cti a dobré pověsti (*Criminal Offences Against Honour and Reputation*),
- Trestné činy proti manželství, rodině a mládeži (*Criminal Offences Against Marriage, Family and Youth*),
- Trestné činy proti majetku (*Criminal Offences Against Property*),
- Trestné činy proti veřejnému zdraví (*Criminal Offences Against People's Health*),
- Trestné činy ohrožení životního prostředí (*Criminal Offences Against the Environment*),
- Trestné činy proti bezpečnosti osob a majetku a proti bezpečnosti v dopravě (*Criminal Offences Against the Public Safety of Persons and Property and Safety in Traffic*),
- Trestné činy proti bezpečnosti obchodního a platebního styku (*Criminal Offences Against the Safety of Payment and Business Operations*),
- Trestné činy proti soudní moci (*Criminal Offences Against the Judiciary*),
- Trestné činy proti pravosti veřejných listin (*Criminal Offences Against Authenticity of Documents*),
- Trestné činy proti veřejnému pořádku (*Criminal Offences Against Public Order*),
- Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (*Criminal Offences Against Official Duty*),
- Trestné činy proti ozbrojeným silám Chorvatské republiky (*Criminal Offences Against the Armed Forces of the Republic of Croatia*),
- Přejícná a závěrečná ustanovení.

5.10. Úmyslné zabití jiné osoby je trestný čin vraždy stanovený v článku 90 TR. Každý kdo zabije jinou osobu musí být potrestán odnětím svobody na minimálně pět let (a ne více než patnáct let). V chorvatském trestním právu neexistuje rozdíl mezi vraždou (*murder*) a úmyslným zabitím (*intentional homicide*). Vražda stanovená v článku 90 TR postihuje obě formy úmyslného zabití jiné osoby (*zlý úmysl přímý – dolus directus* a *zlý úmysl nepřímý – dolus indirectus*).

Kvalifikovaná vražda (*aggravated murder*), kterou lze potrestat odnětím svobody na minimálně osm let nebo dlouhodobým odnětím svobody (až na čtyřicet let) je spáchána tehdy, pokud dotýcný:

- zavraždí dítě nebo nezletilého,
- zavraždí těhotnou ženu,
- zavraždí jiného velice krutým nebo obzvláště zrádným způsobem,
- zavraždí z chamtivosti,
- zavraždí jiného s cílem spáchat nebo zakrýt jiný trestný čin,
- zavraždí jiného na základě nedbalé pomsty nebo jiného primitivního motivu,

- zavraždí veřejně činnou osobu ve výkonu služby ochrany ústavního řádu, ochrany osob nebo majetku, odhalování trestných činů, předvedení, zatčení nebo zamezení útěku pachatele trestného činu, ochrany osob zbavených svobod nebo udržování veřejného pořádku a klidu. (čl. 91 TŘ).

Tzv. privilegovanými vraždami (*privileged murders*), za jejichž spáchání je stanoven mírnější trest, nebo vraždami s polehčujícími okolnostmi jsou

- zabití (*manslaughter*) (článek 92 TŘ) – bezhlavé zabití osoby poté, co se dotyčný bez vlastní viny dostal do stavu silného rozčilení nebo leknutí na základě útoku, týrání nebo závažného ublížení ze strany jiné osoby,
- vražda novorozence matkou (*infanticide*) (článek 93 TŘ) – když matka zabije své dítě během porodu nebo bezprostředně po porodu,
- zabití na vlastní žádost (*killling on request*) (článek 94 TŘ) – zabití osoby na jeho výslovnou a vážnou žádost.

Zabití z nedbalosti (bezhlavé zabití) (*negligent homicide (manslaughter)*) je spácháno tehdy, když někdo způsobí smrt jiné osoby vlastní nedbalostí (celý trestný čin je zahrnut do nedbalosti). (článek 95 TŘ).

Loupež (*robbery*) je stanovena v části pojednávající o trestných činech proti majetku v článku 218 TŘ. Osoba spáchala loupež tehdy, když za využití síly proti jiné osobě nebo pod hrozbou přímého útoku proti životu či zdraví jiné osoby odebere jiné osobě movitý majetek s úmyslem nezákonného přisvojení. Kvalifikovaná loupež (*aggravated robbery*) je spáchána tehdy, spáchá-li pachatel loupež coby člen skupiny nebo zločinecké organizace, nebo pokud během loupeže použije zbraň nebo nebezpečný nástroj.

Krádež (*theft or larceny*) je spáchána tehdy, zcizí-li někdo jiné osobě movitý majetek s úmyslem nezákonného přisvojení (článek 216 TŘ). Formy krádeže s přitěžujícími okolnostmi (*aggravated theft*) jsou stanoveny v článku 217 TŘ. Pachatel bude potrestán přísnějším trestem (*aggravated penalty*) (trestem odnětí svobody v délce od šesti měsíců do pěti let), pokud spáchá krádež

- vloupáním, násilným vniknutím nebo jiným překonáním značných překážek s úmyslem přístupu k majetku uvnitř uzavřených budov, místností, trezorů nebo jiných uzavřených objektů,
- obzvláště nebezpečným nebo nestoudným způsobem,
- využitím okolností způsobených požárem, povodní, zemětřesením nebo jinou pohromou,
- zneužitím bezmocnosti nebo jiné obtížné situace jiné osoby.

Další formy krádeže s přitěžujícími okolnostmi závisí na

a) hodnotě ukradeného majetku:

- zda má ukradený majetek velkou hodnotu a pachatel jedná s cílem přisvojit si majetek o této hodnotě,
- zda se ukradený majetek používá pro náboženské účely nebo je ukraden z kostela nebo jiné budovy či místnosti, která slouží náboženské praxi,

- pokud se jedná o ukradené dílo kulturního dědictví, nebo předmět vědeckého, uměleckého, historického nebo technického významu, nebo je ukradený předmět součástí veřejné sbírky, chráněné soukromé sbírky, nebo je vystaven pro veřejnost.
- b) tom, zda krádež spáchal člen skupiny, která pro účely útoku nebo obrany drží zbraň nebo nebezpečný nástroj.

Napadení (*assault*) není v TR považováno za trestný čin. Napadení je relevantní pouze jako útok, jehož výsledkem je zabití nebo způsobení úmyslné tělesné újmy jiné osobě.

6. Organizace vyšetřování a trestního řízení

6.1 Obecné otázky

6.1.1. Zákon o trestním řízení (*Criminal procedure Act*) stanoví, že trestní řízení je zahájeno na základě ústního nebo písemného hlášení občanů nebo státních orgánů. Veškeré státní orgány a jiné právnické osoby jsou povinny nahlásit trestné činy, které podléhají trestnímu stíhání, o nichž se dozvěděli samy, nebo z jiných zdrojů. Při předložení hlášení o trestné činnosti musí státní orgány a právnické osoby uvést jim známé důkazy a provést opatření k zachování důkazních stop, na jejichž základě nebo prostřednictvím nichž byl trestný čin spáchán, jakož i jiné důkazy. Veškerá hlášení o trestných činech musí být vyšetřena, a musí být přijato rozhodnutí o zahájení trestního řízení nebo jeho zamítnutí.

Státní zástupce zamítne hlášení o trestném činu rozhodnutím s uvedením důvodů v případě, že ze zprávy vyplývá, že nahlášený čin není trestným činem, který podléhá trestnímu stíhání, že vypršela lhůta pro zahájení trestního stíhání, že je trestný čin omilostněn nebo prominut, nebo že existují jiné okolnosti, které vylučují vinu nebo brání trestnímu stíhání, nebo že neexistuje odůvodněné podezření, že podezřelý hlášený trestný čin spáchal. Státní zástupce je obecně při výkonu trestního řízení vázán principem zákonnosti. Existují dvě výjimky, kdy státní zástupce může rozhodnout o trestním stíhání v souladu se zásadou účelnosti (*principle of opportunity*):

- je-li předloženo hlášení o trestném činu s nižším stupněm viny, kdy nepřítomnost nebo nevýznamnost škodlivých následků neospravedlňuje veřejný prospěch trestního stíhání. V takovém případě může státní zástupce vydat rozhodnutí o odložení zahájení trestního řízení za předpokladu, že podezřelý udělí svůj souhlas a je ochoten splnit závazky jako např. jednat s cílem nápravy nebo náhrady škody způsobené v důsledku spáchání trestného činu, vykonat obecně prospěšné práce, podrobit se léčbě zneužívání drog nebo jiného návyku v souladu s určitými předpisy, atd.,
- v případě osoby, jež je členem zločinecké organizace – pokud je to důležité pro odhalení trestné činnosti a členů zločinecké organizace, a je-li to přiměřené vůči závažnosti spáchaných trestných činů a vůči důležitosti výpovědi této osoby.

Přípravná fáze trestního řízení sestává ze dvou dílčích fází: řízení před zahájením trestního stíhání (*pre-investigatory proceedings*) a vyšetřování (*investigation*). Během řízení před zahájením trestního stíhání, pokud se zdá, že existují důvody pro podezření, že byl spáchán trestný čin, který podléhá trestnímu stíhání, jsou orgány policie povinny přijmout nezbytná opatření zaměřená na odhalení pachatele, zabránění útěku nebo ukrytí pachatele nebo

komplíce, odhalení a zajištění stop trestného činu a předmětů důkazní hodnoty, jakož i shromáždění všech informací, které by mohly být užitečné pro úspěšné vedení trestního řízení. Orgány policie mohou předvolat občany, ale nemohou vyšetřovat občany v roli obžalovaných, svědků nebo soudních znalců. Hrozí-li prodlení, mohou orgány policie dokonce před zahájením vyšetřovací fáze dočasně zabavit předměty a provést domovní prohlídku, zorganizovat inspekci a nařídit nezbytná šetření ze strany soudního znalce (vyjma pitvy a exhumace). Orgány policie jsou povinny informovat státního zástupce o činnostech, které provedly.

Vyšetřování dotyčného je zahájeno tehdy, existuje-li důvodné podezření, že spáchal trestný čin. Vyšetřování je provedeno na žádost pověřeného státního zástupce a musí být předloženo vyšetřujícímu soudci soudu, který k tomu má příslušnou jurisdikci. Po přijetí žádosti o vyšetření je vyšetřující soudce povinen neprodleně případ prozkoumat a vyslechnout osobu, proti níž je vyšetřování požadováno, vyjma případu, kdy hrozí prodlení. Pokud se vyšetřující soudce rozhodne zahájit vyšetřování, jsou shromážděny důkazy a vznesena obžaloba proti pachateli. Důkazy se získávají následujícími způsoby: domovní prohlídkou a prohlídkou osob, dočasným zabavením předmětů, výsledkem obžalovaného, vyšetřením svědků, soudním ohledáním a provedením výslechu soudního znalce.

Přítomnost obžalovaného během trestního řízení je zajišťována předvoláním dotyčného (*summons*). Při prvním předvolání musí být obžalovaný informován o svém právu na obhajobu a o právu na přítomnost obhájce během výslechu. Při prvním výslechu musí být obžalovanému sděleno, že je povinen na základě předvolání dostavit se k soudu a neprodleně soud informovat o změně adresy nebo úmyslu změnit trvalé bydliště. Po dokončení výpovědi jsou v případě mezer či sporů a nejasností ve výpovědi obžalovanému kladeny další otázky. Obžalovaný může být vyslýchán v nepřítomnosti obhajoby pouze pokud se výslovně vzdá tohoto svého práva a pokud není obhajoba povinná. Dále může být obžalovaný konfrontován se svědkem nebo dalším obžalovaným, pokud se jejich výpovědi ve věcech určitých skutečností rozcházejí. Předměty související s trestným činem a předměty, které slouží jako důkazy, budou obžalovanému poté, co je předtím popsal, předloženy k identifikaci. Pokud tyto předměty nelze předložit před obžalovaného, musí být obžalovaný odvezen na místo, kde se nacházejí.

Důležitá je rovněž úloha obhajoby ve fázi přípravného řízení. Poté co pověřený státní zástupce předloží žádost o zahájení trestního řízení nebo vyšetřující soudce provede určité vyšetřovací akce před rozhodnutím o zahájení vyšetřování, má obhajoba právo na prozkoumání složky a předmětů, které slouží k určení faktů.

Po předvolání se musí obžalovaný dostavit k vyšetřujícímu soudci a podat pravdivou výpověď. Pokud se řádně předvolaný svědek nedostaví k soudu a nepodá důvody své absence, nebo pokud neoprávněně či bez ospravedlnitelného důvodu opustí místo, kde má podat výpověď, může soud vydat soudní příkaz k povinnému dostavení se k soudu a uložit pokutu nepřevyšující 2 000 kn (cca 250 USD). Svědci musí být vyslýcháni samostatně bez přítomnosti jiného svědka, a mohou být v případě, že se jejich výpovědi v určitých faktech rozcházejí, vzájemně konfrontováni. Konfrontování svědci mohou být vyslýcháni samostatně za jakékoli okolnosti, kdy se jejich výpovědi rozcházejí.

Vyšetřující soudce nařídí výpověď soudního znalce tehdy, je-li z důvodu určení nebo posouzení relevantních skutečností potřeba získat poznatky a názor osoby, jež má potřebné odborné znalosti. Osoba předvolaná jako soudní znalec je povinna dostavit se k soudu a

předložit své poznatky a názory. Nedodržení této povinnosti může být potrestáno pokutou do výše 2 000 kn (cca 250 USD).

Státní zástupce, obžalovaný a obhajoba mohou být přítomni u výslechu svědka pokud je pravděpodobné, že se svědek nedostaví k procesu, pokud se vyšetřujícímu soudci jejich přítomnost zdá vhodná, nebo pokud si jedna ze stran přeje být přítomna u výslechu. Poškozená osoba může být přítomna u výslechu svědka pouze tehdy, pokud není pravděpodobné, že se svědek objeví u procesu. Osoby, které se účastní vyšetřovacích akcí mohou naznačit, že se vyšetřující soudce táže obžalovaného, svědka nebo soudního znalce na určité otázky za účelem objasnění, a mohou se svolením vyšetřujícího soudce klást otázky přímo samy. Tyto osoby jsou oprávněny požadovat, aby jejich námitky k výkonu určitých činností byly zaznamenány, a mohou navrhnout přezkoumání určitých důkazů.

6.1.2. Přípravná fáze trestního řízení má spíše vyšetřovací charakter (*inquisitorial character*), ačkoli jsou strany oprávněny podat návrh vyšetřujícímu soudci na provedení určitých vyšetřovacích činností.

6.1.3. Vyšetřující soudce ukončí vyšetřování pokud zjistí, že byl případ dostatečně objasněn tak, aby mohla být vyslovena obžaloba nebo řízení přerušeno. Po ukončení vyšetřování předá vyšetřující soudce složky případu státnímu zástupci, jež je povinen do patnácti dnů podat návrh na dodatečné vyšetřování, vynesení obžaloby nebo prohlášení o odstoupení od trestního stíhání. Na návrh státního zástupce může porota daného krajského soudu tuto lhůtu prodloužit o dalších maximálně patnáct dnů. Poté, co je vyšetřování dokončeno, nebo pokud je upřednostněna obžaloba bez vyšetřování, může řízení před soudem pokračovat pouze na základě obžaloby vynesené státním zástupcem (*State Attorney*) nebo pomocným prokurátorem (*subsidiary prosecutor*). Obžaloba musí být předložena soudu s příslušnou jurisdikcí.

6.1.4. Procesní fáze (*trial phase*) trestního řízení má obžalovací (*accusatorial*) charakter.

6.1.5. Zákon o trestním řízení (*Criminal Procedure Act*) nařizuje ustanovení vyšetřujícího soudce (*examining or investigating judge*) (juge d'instruction, Untersuchungsrichter), jež je ústřední osobou v průběhu vyšetřování. Jurisdikce vyšetřujícího soudce viz předchozí body.

6.1.6. Zákon o trestním řízení se dělí na tři části – obecná ustanovení, průběh řízení a zvláštní řízení:

Část první: Obecná ustanovení

- Úvodní ustanovení
- Jurisdikce soudů
- Vyloučení z řízení
- Státní zástupce (*State Attorney*)
- Poškozená strana a soukromý žalobce (*Private Prosecutor*)
- Obhajoba
- Úřední záznamy (*Briefs*) a protokoly (*Records*)
- Lhůty
- Opatření k zajištění přítomnosti obžalovaného a jiná zajišťovací opatření
- Náklady na trestní řízení
- Nároky na odškodnění

- Vynesení a vyhlášení rozhodnutí
- Služby rozhodnutí, dokumentů o případu a inspekce složek
- Výkon rozhodnutí
- Význam právních pojmů a další ustanovení

Část druhá: Průběh řízení:

- A. Přípravná fáze řízení (*Pre-trial Proceedings*)
  - Řízení před zahájením trestního stíhání (*Pre-investigatory Proceedings*)
  - Vyšetřování
  - Vyšetřovací činnosti
  - Obžaloba a námitky vůči obžalobě
- B. Řízení před soudem a rozhodnutí
  - Příprava na proces
  - Proces
  - Rozsudek
- C. Řízení o opravných prostředcích
  - Řádné opravné prostředky
  - Mimořádné opravné prostředky
- D. Zvláštní ustanovení o řízení před městským soudem
  - Zjednodušené řízení (*Summary Proceedings*)
  - Řízení o vydání trestního příkazu (*Proceedings for the Issuance of a Criminal Order*)
  - Zvláštní ustanovení o uložení soudní výstrahy

Část třetí: Zvláštní řízení

- Řízení týkající se duševně narušených osob, osob, které spáchaly trestný čin bez duševní způsobilosti nebo se sníženou duševní způsobilostí či pod vlivem alkoholové nebo drogové závislosti, a řízení o zabavení peněžitého výtěžku a zrušení odloženého trestu
- Řízení o vydání rozhodnutí o zahrazení odsouzení (*expungement of conviction*)
- Řízení o náhradě škod a prosazení jiných práv nespravedlivě odsouzených nebo nezákonně zatčených osob
- Řízení o vydání příkazu k zatčení (*a wanted notice*) a veřejného oznámení (*public announcement*)
- Přejícná a závěrečná ustanovení.

6.2. Zvláštní otázky

6.2.1. Zákon o trestním řízení stanoví tři procesní nátlaková opatření, jež omezují osobní svobodu: zadržení (*arrest*), předběžné zajištění (*provisional confinement*) a vazba (*detention*).

Co se týká zadržení, kdokoli může zabránit uprchnutí osoby, která je přistižena při páčání trestného činu, který podléhá trestnímu stíhání. Dotyčný je považován za přistiženého při páčání trestného činu pokud je spatřen jinou osobou při páčání činu, který představuje trestný čin, nebo je-li přistižen za okolností, které naznačují, že právě spáchal trestný čin.

Na návrh orgánu policie nebo státního zástupce může vyšetřující soudce písemným rozhodnutím s uvedením důvodů nařídit zadržení na dobu do 24 hodin.

Vazba může být nařízena pouze pokud nelze stejného účelu dosáhnout jiným opatřením (princip subsidiarity (*principle of subsidiarity*)). Při rozhodování o vazbě a obzvláště délce jejího trvání musí soud zohlednit úměrnost mezi závažností trestného činu, trestem, jehož uložení podle údajů, jež má soud k dispozici lze očekávat, a nutností nařídit a určit délku vazby (princip přiměřenosti (*principle of proportionality*)).

6.2.2. Kromě výše uvedených důvodů jsou orgány policie oprávněny zatknout osobu, vůči níž provádějí nařízení o povinném dostavení se k soudu nebo nařízení o vazbě, jsou-li splněny následující podmínky:

- dotýčný se nachází v okamžiku páčání trestného činu, který podléhá trestnímu stíhání,
- existují důvody pro podezření, že dotýčný spáchal trestný čin, který podléhá trestnímu stíhání, pokud existují důvody pro nařízení vazby.

Právním předpokladem pro aplikaci předběžného zajištění je existence důvodů pro podezření, že zatčený spáchal trestný čin, z něhož je podezřelý, a existují též důvody, které předepisují uložení vazby (pokud existují okolnosti naznačující riziko útěku, nebo existuje-li důvodné podezření, že dotýčný zničí, ukryje, změní nebo zfalšuje důkazní předměty a důležité stopy pro trestní řízení, nebo že bude bránit vyšetřování ovlivňováním svědků, spolupachatelů nebo účastníků trestného činu (*co-principals or accessories after the fact*)). Pokud existují tyto okolnosti, lze nařídit předběžné zajištění s cílem zjištění totožnosti, kontroly alibi, shromáždění údajů o důkazních předmětech nebo odstranění závažného ohrožení života nebo zdraví lidí, či majetku značné hodnoty.

Pokud existuje důvodné podezření, že dotýčný spáchal trestný čin, je možné nařídit vazbu dotýčného

- pokud existují okolnosti naznačující riziko útěku (dotýčný se skrývá, nelze určit jeho totožnost atd.),
- pokud existuje důvodné podezření, že dotýčný zničí, ukryje, změní nebo zfalšuje důkazní předměty a důležité stopy pro trestní řízení, nebo že bude bránit vyšetřování ovlivňováním svědků, spolupachatelů nebo účastníků trestného činu,
- pokud zvláštní okolnosti potvrzují obavy, že trestný čin zopakuje, nebo dokončí pokus o předchozí čin, nebo se dopustí činu, jehož spácháním vyhrožuje,
- pokud se jedná o trestný čin vraždy, loupeže, znásilnění, terorismu, únosu, zneužití narkotických drog, vydírání nebo jiný trestný čin podléhající trestu odnětí svobody na osm a více let, a pokud je vazba odůvodněná vzhledem ke způsobu, jímž byl trestný čin spáchán nebo vzhledem k jiným závažným okolnostem trestného činu.

6.2.3. Vazbu v průběhu vyšetřování může nařídit a zrušit vyšetřující soudce. Vyšetřující soudce rozhodne o návrhu státního zástupce nařídit vazbu okamžitě, avšak nejpozději do 24 hodin. Vyšetřující soudce nařizuje nebo ruší vazbu na návrh státního zástupce nebo z moci své funkce buď v případech výkonu určitých vyšetřovacích činností v rámci zjednodušeného řízení nebo v případě, že státní zástupce požádal o souhlas k vynesení žaloby bez vyšetřování předtím, než je případ předložen soudu.

Poté co je obžaloba nebo návrh na obžalobu předložen soudu musí vazbu mimo rámec procesu do vynesení konečného rozsudku nařizovat, prodlužovat a rušit soudní porota (*court panel*). Před procesem a v době do vynesení rozsudku vazbu nařizuje, prodlužuje a ruší porota nebo jediný soudce, který vede proces.

6.2.4. Vazba nařízená rozhodnutím vyšetřujícího soudce může trvat nejdéle jeden měsíc ode dne, kdy byl zadržený zbaven svobody. Na návrh vyšetřujícího soudce nebo státního zástupce může porota v případě ospravedlnitelných důvodů vazbu prodloužit o lhůtu nepřekračující dva měsíce. Pokud se provádí vyšetřování trestného činu, který je trestán trestem odnětí svobody na pět a více let, může porota po vypršení výše uvedené lhůty prodloužit vazbu o ne více než tři měsíce. Celková délka vazby nesmí v žádném případě být delší než

- šest měsíců pokud trestný čin podléhá trestu odnětí svobody na méně než tři roky,
- jeden rok pokud trestný čin podléhá trestu odnětí svobody na méně než pět let,
- jeden rok a šest měsíců pokud trestný čin podléhá trestu odnětí svobody na méně než osm let,
- dva roky pokud trestný čin podléhá trestu odnětí svobody na více než osm let,
- dva roky a šest měsíců pokud trestný čin podléhá dlouhodobému trestu odnětí svobody.

Byl-li na základě soudního opravného prostředku rozsudek první instance zrušen, může porota Vrchního soudu Chorvatské republiky na návrh státního zástupce a existují-li důležité důvody prodloužit výše uvedenou vazbu o dalších maximálně šest měsíců (vazbu lze prodloužit pouze jednou).

6.2.5. Obžalovaný, jeho obhájce a státní zástupce mohou podat do 48 hodin podat odvolání proti rozhodnutí nebo nařízení, prodloužení nebo zrušení vazby. Nařízení, prodloužení nebo zrušení vazby ze strany poroty Vrchního soudu Chorvatské republiky nepodléhá odvolacímu přezkumnému řízení (*appellate review*). Odvolání proti rozhodnutí o nařízení, prodloužení nebo zrušení vazby nesmí bránit danému výkonu. O odvolání podaném proti rozhodnutí jediného soudce nebo vyšetřujícího soudce rozhodne soudní porota a o odvolání podaném proti rozhodnutí poroty rozhoduje porota vyššího soudu. Porota musí vynést rozhodnutí o odvolání do 48 hodin.

6.2.6. Jak stanoví Trestní řád zahrnuje se čas strávený ve vazbě nebo jiné omezení svobody z důvodu spáchání trestného činu do vynesení trestu odnětí svobody, dlouhodobého odnětí svobody, odnětí svobody mladistvého nebo pokuty. Započítání znamená postavení na stejnou úroveň jednoho dne vazby, odnětí svobody za porušení, uvěznění, dlouhodobého uvěznění nebo uvěznění mladistvého za spáchání trestného činu.

6.2.7. Zákon o trestním řízení stanoví řádné a mimořádné opravné prostředky (*ordinary and extraordinary judicial remedies*). Řádným opravným prostředkem je odvolání. Pověřené osoby (strany, obhájci, právní zástupce obviněného nebo poškozeného) mohou podat odvolání proti rozhodnutí první instance do patnácti dnů ode dne doručení kopie rozsudku. Odvolání je třeba podat k soudu, který vydal rozsudek v první instanci, a to v dostatečném množství kopií pro soud, stranu odpůrce a obhajobu, aby se k němu mohli vyjádřit. Důvody pro zpochybnění rozsudku vznesené v odvolání zahrnují:

- podstatné porušení ustanovení trestního řízení,
- porušení Trestního řádu,

- chybné nebo nekompletní určení faktické situace,
- rozhodnutí o trestních postizích, zabavení peněžitého výnosu, náklady na trestní řízení, nároky na odškodnění, jakož i rozhodnutí zveřejnit rozsudek ve sdělovacích prostředcích.

Mimořádné opravné prostředky lze realizovat pouze ve věcech konečného soudního rozhodnutí. Zákon o trestním řízení stanoví následující mimořádné opravné prostředky:

- znovuotevření trestního řízení,
- mimořádné zmírnění trestu,
- žádost o ochranu zákonnosti,
- žádost o mimořádné přezkoumání konečného rozsudku.

6.2.8. U řízení ve věci trestného činu, který podléhá trestu odnětí svobody na dobu méně než pět let lze proces konat bez přítomnosti obviněného, jež byl řádně předvolán a jež přednesl svou obhajobu, pokud je dle stavu záležitosti očekávaným trestem odnětí svobody na méně než šest měsíců, pokuta, odložený trest nebo bezpečnostní opatření zákazu řízení motorového vozidla nebo zabavení předmětu získaného při spáchání trestného činu, nebo zabavení peněžitého výnosu. V takovém případě nelze uložit jiný nebo přísnější trest nebo opatření bez nového předvolání a přítomnosti obviněného. Obviněného lze soudit v jeho nepřítomnosti pouze pokud uprchl nebo je jinak nepřístupný spravedlnosti, a to za předpokladu, že existují obzvláště důležité důvody soudit ho v jeho nepřítomnosti. Na návrh státního zástupce vydá porota rozhodnutí o soudním přelíčení v nepřítomnosti obviněného. Odvolání pozastaví výkon rozhodnutí, je-li rozhodnutí v rozporu s návrhem státního zástupce.

6.2.9. Důkaz v trestním případě sestává z jakéhokoli faktického údaje na základě něhož soud rozhodne o spáchání nebo nespáchání trestného činu, vině nebo nevině obžalovaného, a jiných okolnostech, které jsou pro případ důležité. Aby získal dostatečné potvrzení pro vydání rozhodnutí, může soud použít následujících zdrojů relevantních informací: domovní prohlídku a prohlídku osob, výslech obžalovaného (během soudního procesu), vyslechnutí svědků, výpovědi soudních znalců a soudní ohledání.

Předložení důkazů během soudního procesu se vztahuje na veškerá fakta, které soud považuje za důležitá pro správné rozhodnutí. Důkazy musí být prozkoumány v pořadí, které určí předseda senátu (*president of the panel*). Pravidlem je, že jsou nejprve šetřeny důkazy předložené státním zástupcem, poté důkazy předložené obhajobou, a nakonec důkazy nařízené porotou z moci svého úřadu. Po dokončení šetření důkazů se předseda senátu zeptá stran a poškozeného, zda chtějí podat nějaké návrhy jako dodatek k předložení důkazů. Pokud soud dle vlastního uvážení nerozhodne o znovuotevření soudního procesu k doplnění řízení nebo objasnění některých otázek, vynese soud rozsudek. Soud založí svůj rozsudek pouze na skutečnostech a důkazech předložených při soudním procesu, a je povinen následně posoudit jakýkoli důkaz individuálně a ve vztahu k jiným důkazům a na základě tohoto posouzení dojít k závěru zda byla či nebyla určitá skutečnost prokázána.

Rozhodnutí soudu v trestním řízení se nesmí zakládat na důkazech získaných nezákonným způsobem (nezákonné důkazy (*illegal evidence*)). Nezákonný důkaz je důkaz získaný způsobem, který představuje porušení základního lidského práva na obhajobu, důstojnost, dobrou pověst, čest a nedotknutelnost soukromého a rodinného života, které je zaručeno Ústavou, místními zákony a mezinárodním právem, jakož i důkaz získaný

porušením trestního řízení a důkaz získaný pomocí takového nezákonného důkazu (tzv. *teorie ovoce z otráveného stromu (fruits of poisons tree doctrine)*).

6.3. Organizace pátrání a vyšetřování

6.3.1. Vyšetřování v trestních případech provádí vyšetřující soudce soudu s příslušnou jurisdikcí na návrh oprávněného státního zástupce (státního zástupce (*State Attorney*) nebo poškozeného jako soukromého žalobce). Tam, kde má být vyšetřování provedeno v rámci jurisdikčního území více než jednoho soudu, určí soud ministr spravedlnosti (vyšetřovací ústředí (*investigating centre*)). Pravidlem je, že vyšetřující soudce provádí vyšetřovací akce pouze v rámci jurisdikčního území svého soudu. Pokud to účel vyšetřování vyžaduje, může provádět určité vyšetřovací činnosti mimo rámec území svého soudu, ale v takovém případě o tom musí informovat soud, na jehož území chce vyšetřovací činnosti provést. V průběhu vyšetřování může vyšetřující soudce svěřit výkon určitých vyšetřovacích činností vyšetřujícímu soudci soudu, na jehož jurisdikčním území je třeba tyto činnosti provést, a určenému soudu v případě, kdy je určen k poskytování právní pomoci v rámci jurisdikčního území několika soudů. V průběhu vyšetřování může vyšetřující soudce na návrh státního zástupce předat orgánům policie určité vyšetřovací činnosti, pokud se prováděné vyšetřování týká nezákonného obchodování s drogami nebo nebezpečnými látkami, zbraněmi, municí nebo jinými obrannými prostředky, padělání peněz nebo cenných papírů, jakož i jiných trestných činů, jejichž pachatelé jsou napojeni na osoby v zahraničí, nebo trestných činů, které jsou spáchány skupinou lidí nebo zločineckou organizací, a to za předpokladu, že je toto předání z důvodu závažnosti trestného činu a komplexnosti důkazů nezbytné pro úspěšné dokončení vyšetřování.

6.3.2.-6.3.3. Pověření poroty soudu s jurisdikcí pro přezkoumání rozhodnutí vyšetřujícího soudce (na základě odvolání) je ztělesněním jakéhosi druhu nepřímého dozoru na činnosti vyšetřujícího soudce. Při rozhodování v průběhu vyšetřování může porota požádat o nezbytná vysvětlení ze strany vyšetřujícího soudce a stran, a může předvolat obě strany k sezení poroty za účelem ústního přednesení jejich výpovědí.

6.3.4. Důležitým vyšetřovacím orgánem ve věcech trestných činů praní špinavých peněz je Úřad pro prevenci praní špinavých peněz (*Office for the Prevention of Money Laundering*), zřízený Zákonem o prevenci praní špinavých peněz (*Prevention of Money Laundering Act*) (NN 69/1997, 128/1999) v rámci ministerstva financí. Tato speciální jednotka je povinna převést případ státnímu zastupitelství, pokud se jedná o «podezřelou transakci». Veškeré finanční instituce (banky, spořitelny atd.) jsou povinny hlásit tyto podezřelé transakce Úřadu (podezřelá transakce je transakce převyšující 105 000 kn – cca 11 000 USD nebo několik «propojených podezřelých transakcí»).

Dalším orgánem, jehož vyšetřovací funkce zasluží zmínku je Úřad na potlačování korupce a organizovaného zločinu (*Office for the Suppression of Corruption and Organised Crime*) zřízený Zákonem o Úřadu na potlačování korupce a organizovaného zločinu (*Office for the Suppression of Corruption and Organised Crime Act*). Úřad je zvláštním úřadem státního zástupce, který zodpovídá za

- zasahování proti pachatelům korupčních trestných činů a organizovaného zločinu,

- trestné činy podléhající trestu odnětí svobody na více než 3 roky, které byly spáchány nebo z větší části připraveny nebo naplánovány ve dvou nebo více státech, nebo řízeny či kontrolovány ze dvou nebo více států,
- trestné činy spáchané v souvislosti s výše uvedenými trestnými činy (praní špinavých peněz, použití síly proti pracovníkovi soudu, atd.).

Ačkoli je součástí úřadu státního zástupce, liší se specializovaný úřad na boj proti organizovanému zločinu a korupci svou strukturou a vnitřní organizací a skládá se ze tří oddělení:

- oddělení vyšetřování a dokumentace,
- oddělení pro potlačování korupce a vztahy s veřejností,
- oddělení státního žalobce (*Public Prosecutor*).

6.4. Organizace orgánu státního zastupitelství

6.4.1. Orgánem státního zastupitelství v Chorvatské republice je Úřad státního zástupce (*State Attorney's Office*). Nedávné novely Ústavy Chorvatské republiky provedené v roce 2000 (NN 113/2000) v rámci rozdělení pravomoci na legislativní, výkonnou a soudní zřídily novou funkci, Úřad státního zástupce. Tyto novely definují Úřad státního zástupce jako autonomní a nezávislý orgán v rámci justičního systému (před novelou byl Úřad státního zástupce definován jako státní orgán) zodpovědný za trestní stíhání pachatelů trestných činů a jiných činů podléhajících trestům, vedení soudních řízení zaměřených na ochranu státního majetku (dosud je prováděl Úřad pro zastupování státu (*State Defender's Office*), který byl připojen k Úřadu státního zástupce (*State Attorney's Office*) a žádosti o opravné prostředky k ochraně Ústavy a zákonů vydaných parlamentem. Na základě zmíněných ústavních změn byl v roce 2001 schválen nový Zákon o Úřadu státního zástupce (*State Attorney's Office Act*) (NN 51/2001). Tento nový zákon stanoví organizaci orgánu státního zastupitelství v Chorvatsku přesněji než předešlý zákon. Kromě Úřadů státního zástupce na úrovni městského (*municipal*) a krajského (*county*) soudu umožňuje nový zákon zřízení jiných organizačních forem v rámci Úřadu státního zástupce, které jsou zodpovědné za trestní stíhání určitých trestných činů. Navíc je nyní možné zřídit zvláštní Úřad státního zástupce pro trestní stíhání pachatelů trestných činů, k jejichž trestnímu stíhání je Chorvatská republika povinna přistoupit v souladu s mezinárodními zákony.

6.4.2. Základní pravomocí a hlavní funkcí Úřadu státního zástupce je trestní stíhání pachatelů trestných činů. Ve věcech trestných činů, které podléhají trestnímu stíhání, je Úřad státního zástupce kompetentní

- provádět nezbytná opatření zaměřená na odhalování trestných činů a pachatelů,
- požádat o provedení vyšetřování a vyšetřovacích činností,
- upřednostnit a prosadit obžalobu nebo návrh na obžalobu před soudem s příslušnou jurisdikcí,
- podávat odvolání proti rozhodnutím soudu předtím, než se stanou konečnými a podávat návrh na mimořádné opravné prostředky proti konečným rozhodnutím soudu,
- na základě žádosti o soudní ochranu zastupovat obžalobu v řízení proti rozhodnutí nebo činnosti správního orgánu, který má jurisdikci k výkonu trestu odnětí svobody uloženého konečným rozsudkem v trestním řízení.

6.4.3. Vnitřně je Úřad státního zastupitelství charakterizován hierarchickými vztahy, což znamená, že nižší úřady zodpovídají vyšším úřadům. Městské úřady (*municipal offices*) jsou podřízené krajským úřadům (*county offices*), a městské i krajské úřady jsou podřízené hlavnímu Úřadu státního zástupce v Záhřebu. Tato podřízenost je nezbytnou podmínkou (*condicio sine qua non*) rovnoprávného uplatňování zákonů, neboť rozhodnutí vydaná státním zástupcem nemohou být kontrolována opravnými prostředky, jako je tomu v případě soudních jednání. V souladu s vnitřní strukturou a úlohami uvedenými výše

- může státní zástupce udělovat povinné pokyny nižšímu úřadu, pokud je nezbytné dosáhnout rovnoprávného uplatňování zákonů, jakož i pokyny pro rozhodování v konkrétních trestních případech,
- jednání na nižším úřadě může převzít státní zástupce (tzv. „právo na odnětí věci“ (*right of avocation*)), pokud existují ospravedlnitelné důvody, může státní zástupce též jednání v konkrétním trestním případě převést na nižší úřad (tzv. „právo na přikázání věci“ (*right of devolution*)).

6.4.4. U trestných činů, o kterých se státní zástupce dozví na základě věrohodného hlášení o trestném činu, a které podléhají trestu odnětí svobody na dobu méně než tři roky nebo trestu pokuty, může státní zástupce v návrhu obžaloby požádat soud o vydání trestního příkazu s uložením určitého trestu nebo opatření obviněnému bez konání soudního procesu. Státní zástupce může požádat o uložení jednoho či více následujících trestů nebo opatření:

- pokuty, soudní výstrahy, zabavení peněžitého výnosu získaného v důsledku spáchání trestného činu, a zveřejnění trestního příkazu ve sdělovacích prostředcích,
- zákazu řízení motorového vozidla nebo zabavení věci.

6.5. Organizace soudů

6.5.1. Organizace soudního systému v Chorvatské republice se řídí Zákonem o soudech (*Law on Courts*) (NN 4/1990, 100/1996, 131/1997, 129/2000). V souladu s článkem 13 Zákona o soudech vykonávají soudní moc v Chorvatské republice městské (*municipal*), krajské (*county*) a obchodní (*commercial*) soudy včetně Vrchního obchodního soudu Chorvatské republiky (*High Commercial Court of the Republic of Croatia*) a Správního soudu Chorvatské republiky (*Administrative Court of the Republic of Croatia*). Nejvyšším soudem je Nejvyšší soud Chorvatské republiky (*Supreme Court of the Republic of Croatia*). V souladu se zvláštními zákony je možné zřídit zvláštní soudy v určitých právních oblastech (což byl případ přestupkových soudů, které byly až do novely Zákona o přestupcích z roku 1995 považovány za správní orgány). Vojenské soudy, zavedené vyhláškou prezidenta republiky pro situace nouze, byly na konci roku 1996 zrušeny.

6.5.2.-6.5.3. Pachatelé trestných činů jsou stíháni u městských a krajských soudů na první instanci, a u krajských soudů a Nejvyššího soudu Chorvatské republiky na druhé instanci.

Městské soudy spravují justici na první instanci u trestných činů, které podléhají trestu odnětí svobody na maximálně deset let (menší městské soudy stanovené ze zákona mohou projednávat pouze méně závažné trestní případy, které podléhají trestu pokuty nebo odnětí svobody do pěti let). Krajské soudy spravují justici na první instanci u trestných činů, které podléhají trestu odnětí svobody na více než deset let nebo dlouhodobému trestu odnětí svobody (a trestných činů zabití, únosu, poškození dobré pověsti Chorvatské republiky,

znásilnění /pouze odstavec 1 – základní forma trestného činu/ a zneužití pravomoci veřejného činitele /pouze odstavec 4 – forma trestného činu s přitěžujícími okolnostmi/). Provádějí též vyšetřování a postupy vydání cizinců, nebo prosazují rozhodnutí zahraničního soudu. Kromě toho krajské soudy spravují justici na druhé instanci v případě odvolání proti rozsudkům městských soudů. Nejvyšší soud Chorvatské republiky vede odvolací řízení na základě odvolání proti rozhodnutí krajských soudů první instance, rozhoduje na třetí instanci o odvoláních proti rozsudkům vydaným na druhé instanci, a rozhoduje též o tzv. mimořádných opravných prostředcích (*extraordinary judicial remedies*).

Co se týká územní jurisdikce, pravidlem bývá, že příslušnou pravomoc má soud, na jehož území byl trestný čin spáchán nebo proveden pokus o jeho spáchání. Pokud je trestný čin spáchán nebo proveden pokus o jeho spáchání na území několika soudů nebo na jejich hranici, nebo pokud je nejasné, v rámci kterého území byl čin spáchán nebo pokus o jeho spáchání proveden, má pravomoc soud, který první na žádost oprávněného prokurátora zahájil trestní řízení, a pokud trestní řízení ještě nebylo zahájeno, má pravomoc soud, jemuž byla první předložena žádost o zahájení trestního řízení. Zvláštní nařízení jsou stanovena pro trestné činy spáchané na lodích nebo v letadlech, nebo spáchané prostřednictvím tisku (*through the press*). Pokud dotyčný spáchá trestný čin jak na území Chorvatské republiky, tak v zahraničí, má příslušnou pravomoc soud, který má pravomoc ve věci trestného činu spáchaného na území Chorvatské republiky. Pokud nelze stanovit, který soud má územní jurisdikci, určí Nejvyšší soud Chorvatské republiky jeden ze soudů s předmětnou jurisdikcí, aby zahájil trestní řízení.

6.5.4. Pokud se jedná o městské soudy (*municipal courts*), soudí trestné činy podléhající pokutě nebo trestu odnětí svobody na méně než tři roky jako hlavnímu trestu městský soudce zasedající sám. Městské soudy zasedají v porotě tří soudců při vynášení rozhodnutí bez soudního procesu.

Krajské soudy první instance zasedají v porotách o jednom soudci a dvou soudcích z lidu, a porotách o dvou soudcích a třech soudcích z lidu při rozhodování o trestných činech podléhajících trestu odnětí svobody na více než patnáct let a dlouhodobému trestu odnětí svobody. Dále zasedají krajské soudy v porotách o třech soudcích při rozhodování na druhé instanci a mimo soudní proces, a v porotách o dvou soudcích a třech soudcích z lidu při rozhodování u soudního procesu na druhé instanci. Rozhodnutí v řízení o uložení trestu odnětí svobody vydává krajský soudce zasedající sám. Krajské soudy zasedají v porotách o třech soudcích při rozhodování o odvolání proti rozhodnutí soudce první instance o uložení trestů.

Nejvyšší soud Chorvatské republiky (*Supreme Court of the Republic of Croatia*) zasedá v porotách o třech soudcích. Porota složená z pěti soudců rozhoduje o trestných činech podléhajících trestu odnětí svobody na více než patnáct let nebo dlouhodobému trestu odnětí svobody. U soudního procesu na druhé instanci zasedá Nejvyšší soud v porotách o dvou soudcích a třech soudcích z lidu při rozhodování o trestných činech podléhajících trestu odnětí svobody na patnáct let, a v porotě o třech soudcích a čtyřech soudcích z lidu při rozhodování o trestných činech podléhajících dlouhodobému trestu odnětí svobody. Na třetí instanci zasedá Nejvyšší soud v porotě o sedmi soudcích při rozhodování o odvoláních proti rozsudkům vydaným vlastní porotou na druhé instanci. Při rozhodování o mimořádných soudních opravných prostředcích zasedá Nejvyšší soud v porotě o třech soudcích při souzení trestných činů podléhajících až patnácti letům vězení a v porotě o pěti soudcích při souzení trestných činů podléhajících trestu odnětí svobody na více než patnáct let nebo dlouhodobému trestu odnětí svobody.

6.5.5. V souladu s ustanoveními Zákona o soudech (*Law on Courts*) jsou přisedící (*lay assessors*) obvykle jmenováni krajskými zastupitelstvy (*county assemblies*) na funkční období čtyř let, a jsou způsobilí pro opětovné zvolení. Soudní znalci (*lay assessors*) nebo soudci z lidu (*lay judges*) jsou občané, kteří jsou povoláni k zasedání v porotě a rozhodování spolu s profesionálním soudcem. Počet těchto soudců v různých porotách viz předchozí bod.

6.5.6. Nejvyšším soudem v trestních záležitostech je Nejvyšší soud Chorvatské republiky (*Supreme Court of the Republic of Croatia*). Jurisdikce Nejvyššího soudu viz 6.5.2. výše.

6.5.7. Při rozhodování jako soud druhé instance (odvolací řízení) omezuje Nejvyšší soud svou kontrolu na část, která je odvoláním zpochybněna, a na důvody tohoto zpochybnění. Vyjíměčně soud (Nejvyšší soud i krajský soud, pokud pracuje jako odvolací soud) může z moci svého úřadu přezkoumat

a) zda došlo k porušení následujících ustanovení trestního řízení:

- zda soud nebyl složen v souladu se zákonem,
- zda soud porušil ustanovení trestního řízení v souvislosti s tím, zda existuje obžaloba pověřeného státního zástupce, návrh na obžalobu ze strany poškozeného nebo souhlas orgánu s příslušnou jurisdikcí,
- zda rozsudek vydal soud, jež z důvodu nedostatku předmětné jurisdikce nemohl rozsudek v daném případě vydat, nebo zda soud nesprávně zamítl žalobu z důvodu nedostatku předmětné jurisdikce,
- zda byl obžalovaný poté, co byl požádán, aby přednesl svou obhajobu prohlašoval, že je nevinen ve všech bodech obžaloby, vyslýchán předtím, než bylo dokončeno předložení důkazů,
- zda rozsudek překračuje obžalobu,
- zda rozsudek porušuje zákaz změny rozsudku (*reformatio in peius*),
- zda je nařizovací část rozsudku nesrozumitelná, rozporuplná nebo v rozporu s uvedením důvodů pro rozsudek, zda rozsudek neobsahuje žádné důvody, nebo neobsahuje důvody týkající se relevantních skutečností, nebo zda jsou tyto důvody zcela nečitelné nebo do značné míry rozporné, nebo zda je značný rozpor v relevantních skutečnostech mezi tím, co je uvedeno ve stanovení důvodů rozsudku o obsahu určitých dokumentů nebo záznamů o prohlášeních předložených v řízení, a dokumenty či záznamy samotnými.
- a zda soudní proces porušil ustanovení Zákona o trestním řízení (*Criminal Procedure Act*), nebo byl vykonán v nepřítomnosti obviněného a jeho obhajoby;

b) zda byl porušen Trestní řád v neprospěch obviněného.

6.5.8. Rozhodnutí soudu nejsou ve formálním smyslu zdrojem práva. Nicméně dle stanovení v Zákoně o soudech (*Law on Courts*) je Nejvyšší soud Chorvatské republiky soud kompetentní provádět harmonizaci v aplikaci formálních právních zdrojů. Prostředkem k dosažení tohoto cíle je zřízení povinných právních názorů dosažených při všeobecném zasedání Nejvyššího soudu Chorvatské republiky. Tyto právní názory nejsou povinné pro nižší soudy, ale jsou povinné pro všechny poroty a samosoudce Nejvyššího soudu. Eventuální změna stanoveného právního názoru, kterého dosáhla porota Nejvyššího soudu při jeho všeobecném zasedání znamená porušení zákazu zpětné účinnosti (*non-retroactivity rule*).

6.6. Advokacie a právní zastupování

6.6.1. Obžalovaného může zastupovat obhájce v kterékoli fázi řízení, i před jeho zahájením. Obžalovaný má právo na vlastní osobní obhajobu, nebo na obhajobu ze strany zvoleného obhájce z řad Advokátní komory. Soud nebo jiné orgány, které se účastní trestního řízení, musí obžalovaného informovat o jeho právu na právní pomoc a nerušenou komunikaci s obhajobou již při prvním výslechu.

Zákon o trestním řízení (*Criminal Procedure Act*) stanoví následující důvody povinné obhajoby:

- pokud je obžalovaný němý, hluchý či jinak nezpůsobilý sám se úspěšně obhajovat, nebo pokud se provádí řízení pro trestný čin podléhající dlouhodobému trestu odnětí svobody musí mít obžalovaný obhajobu již u prvního výslechu,
- pokud je obžalovaný ve vazbě, musí mít obhajobu po celou dobu, kdy je ve vazbě,
- po vynesení obžaloby za trestný čin podléhající trestu odnětí svobody na osm let, musí mít obžalovaný v době přednesení obžaloby obhajobu,
- obžalovaný souzený ve své nepřítomnosti musí mít obhajobu ihned po vydání nařízení o soudním procesu v nepřítomnosti obžalovaného.

Kromě povinné obhajoby může být obhájce během vyšetřování přítomna při výslechu obžalovaného a může se též účastnit vyšetřování a výslechu soudního znalce (*expert witness*). Obhájce může být přítomna při domovní prohlídce, při výslechu svědka je-li pravděpodobné, že se svědek neobjeví u soudního přelíčení, pokud přítomnost obhajoby vyšetřujícího soudce uzná za vhodnou nebo pokud jedna ze stran požádá o přítomnost u výslechu.

6.6.2. V průběhu shromažďování informací jsou orgány policie povinny informovat podezřelého, který byl zatčen, nebo u něhož má být provedena domovní prohlídka, o jeho právu na obhajobu. Na žádost podezřelého jsou orgány policie povinny umožnit mu právo na obhájce, a pro tento účel přestanou shromažďovat informace od podezřelého nebo provádět domovní prohlídku do té doby, než se obhájce dostaví, nebo alespoň dvě hodiny poté, co bylo podezřelému umožněno právo na obhájce. Pokud okolnosti naznačují, že se zvolený obhájce nebude schopen dostavit v této časové lhůtě, umožní orgány policie podezřelému právo na obhájce z řad Advokátní komory v oblasti správní jurisdikce policie, který je na seznamu zprávy pro krajský soud.

Pokud je obžalovaný ve vazbě, musí mít obhájce po celou dobu setrvání ve vazbě. Orgány policie mohou shromažďovat informace od zadrženého pouze na základě písemného návrhu ze strany vyšetřujícího soudce, nebo pokud předseda poroty udělí svolení, a pouze v přítomnosti vyšetřujícího soudce nebo obhájce zvoleného dotyčným ve vazbě. V tomto případě musí být zadržený rovněž informován o svém právu na obhajobu.

6.6.3. Pokud nemá obžalovaný dostatek prostředků na zaplacení právní pomoci, a z tohoto důvodu nemůže mít obhájce, musí být obžalovanému na jeho žádost obhájce přidělen a uhrazen z veřejných prostředků.

6.6.4. V souladu se Zákonem o trestním řízení smí jako obhájce pracovat pouze člen Advokátní komory, ale v řízeních u trestných činů podléhajících trestu odnětí svobody na méně než pět let ho může nahradit advokátní koncipient (*apprentice attorney*), který složil

advokátní zkoušku (*Bar examination*). U Nejvyššího soudu Chorvatské republiky může jako obhájce vystupovat pouze člen Advokátní komory, a pokud Nejvyšší soud Chorvatské republiky rozhoduje v porotě o sedmi soudcích, může jako obhájce vystupovat pouze člen Advokátní komory s praxí minimálně pěti let v soudnictví nebo v advokátní kanceláři po složení advokátské zkoušky.

6.7. Postavení oběti

6.7.1. Zákon o trestním řízení upravuje právní postavení a práva poškozeného (oběti) v trestním řízení, ale nestanoví právní definici oběti.

6.7.2. Poškozený, pokud jedná jako soukromý žalobce (*private prosecutor*), má stejná práva jako státní zástupce (*State Attorney*) vyjma práv, která přísluší státnímu zástupci coby státnímu orgánu.

6.7.3. Místo opravných prostředků proti rozhodnutí státního zástupce nepokračovat v případě má oběť právo pokračovat v trestním řízení, od něhož státní zástupce upustil. Pokud státní zástupce rozhodne, že nejsou důvody k zahájení trestního stíhání u trestného činu podléhajícího trestnímu stíhání, nebo stíhaného na základě návrhu, nebo pokud rozhodne, že nejsou důvody k zahájení trestního stíhání proti jednomu ze spolupachatelů nahlášených orgánům, je státní zástupce povinen do osmi dnů o tom informovat poškozeného a oznámit mu, že může zahájit trestní stíhání sám. Poškozený je oprávněn zahájit nebo pokračovat v trestním stíhání do osmi dnů od přijetí výše zmíněného oznámení.

6.7.4. Poškozený má právo nárokovat odškodnění v trestním řízení. Nárok na odškodnění může obsahovat žádost o náhradu škod, navrácení věci nebo zrušení určité právní transakce. Tento nárok může být předložen nejpozději na konci veřejného slyšení před soudem první instance. Právo poškozeného nárokovat náhradu škody v trestním řízení může být omezeno, pokud by tento nárok způsobil značné prodloužení v řízení.

6.7.5. Zákon o trestním řízení stanoví, že veřejné obžaloby (*public charges*) projednává státní zástupce (*prosecutor*) a oběť podává výpověď u soudu. Odlišná situace nastává v případě, že oběť jedná jako soukromý žalobce (*private plaintiff*) (u některých trestných činů jako např. pomluva (*libel*) nebo urážka (*insult*) atd.) nebo jako druhotný žalobce (*subsidiary prosecutor*), jak je popsán výše v bodě 6.7.3.

6.7.6. V souladu se Zákonem o trestním řízení může poškozený i jeho právní zástupce (*legal guardian*) uplatňovat svá procesní práva prostřednictvím právních zástupců (*legal representatives*). Pokud je prováděno řízení na žádost druhotného žalobce pro trestný čin podléhající trestu odnětí svobody na více než tři roky, může soud na jeho žádost poškozenému přidělit právního zástupce, pokud je to ku prospěchu řízení a pokud nemá poškozený v důsledku své finanční situace dostatek prostředků na uhrazení právního zastupování.

6.7.7. Jak stanoví Zákon o trestním řízení, má poškozený právo na odvolání. Poškozený může zpochybnit pouze rozsudek týkající se rozhodnutí soudu o nákladech na řízení, ale pokud trestní stíhání od druhotného žalobce převezme státní zástupce (*State Attorney*), může poškozený podat odvolání ve všech důvodech, na základě kterých se lze proti rozsudku odvolat.

6.7.8. Ve stávající legislativě týkající se trestního řízení v Chorvatsku nepomáhá stát oběti při vymáhání náhrady škody od pachatele.

6.7.9. Zákon nestanoví právo oběti na odškodnění od státu za škody nebo újmy utrpěné v důsledku trestného činu.

6.7.10. Ačkoli Chorvatsko nemá státní program na podporu obětí, poskytuje několik nevládních organizací podporu obětem některých trestných činů (sexuální trestné činy, násilné trestné činy atd.). Z důvodu nedostatku finančních prostředků poskytují tyto organizace obětem převážně psychologickou a právní pomoc a asistenci.

7. Odsuzování a systém trestů

7.1. Trestní řád rozlišuje mezi tresty (*punishments*) a jinými trestními postihy (*criminal sanctions*). Pachatelé trestných činů mohou být potrestáni pouze dvěma druhy trestu: pokutou a odnětím svobody. Nutnost individualizace uspokojuje velká škála jiných trestních postihů, jmenovitě opatření, která nezahrnují odnětí svobody (*non-custodial measures*) (odložený trest (*suspended sentence*) a výstraha (*admonition*)), bezpečnostní opatření a trestní postihy pro mladé pachatele (s důrazem na prevenci a výchovná opatření). Trvání kteréhokoli druhu trestního postihu určuje zákon a žádný trestní postih nelze stanovit, vynést ani aplikovat na neurčitou dobu (článek 5 TR). V souladu s ustanoveními Základního trestního řádu, který platil v Chorvatsku před 1. lednem 1998 bylo možné uplatnit bezpečnostní opatření povinného psychiatrického léčení na dobu neurčitou, jinými slovy až do té doby, dokud nebyl splněn účel tohoto opatření. Výše zmíněným článkem 5 Chorvatská legislativa zrušila stanovení trestních postihů s neurčitou délkou aplikace. Jak je uvedeno dále v odstavci 7.7. lze trvání bezpečnostního opatření povinného psychiatrického léčení prodloužit do té doby, dokud nepřestanou existovat důvody, kvůli nimž bylo opatření nařízeno, ale v žádném případě nesmí být prodlouženo o více než tři roky.

7.2. Jak bylo uvedeno v předešlém odstavci, rozlišuje Trestní řád mezi tresty a jinými trestními postihy. Rozdíl mezi hlavními a doplňkovými postihy se neobjevuje na úrovni stanovení postihů, ale jejich ukládání. Rozdíly mezi trestem odnětí svobody, jež je vždy hlavním trestem, a pokutou viz odstavec 7.5. níže.

7.3. Zákon o soudech pro mladistvé (*Law on Juvenile Courts*) stanoví zvláštní postihy pro nezletilé (NN 111/1997): nápravná opatření, uvěznění mladistvých a bezpečnostní opatření. Uvěznění mladistvého může být uloženo pouze nezletilému, jež byl v době spáchání trestného činu starší šestnácti a mladší osmnácti let věku (tzv. starší nezletilý), zatímco u mladších nezletilých (osob starších čtrnácti a mladších šestnácti let) lze aplikovat pouze nápravná opatření.

7.4. Trestní řád ani jiné zvláštní zákony nestanoví zvláštní postihy pro státní zaměstnance (*civil servants*), armádní personál (*military personnel*) či jiné významné skupiny.

7.5. Trest smrti byl v Chorvatsku zrušen článkem 21 Ústavy Chorvatské republiky (1990), který stanoví následující: «Každý člověk má právo na život. V Chorvatsku nesmí existovat trest smrti.»

Trest odnětí svobody může být uložen pouze jako hlavní trest a nesmí být kratší než třicet dnů ani delší než patnáct let. Trest odnětí svobody je posouzen a uložen v celých letech a měsících, a v celých dnech v případě, že je jeho délka trvání do tří měsíců. U nejzávažnějších a nejnebezpečnějších forem trestných činů lze jako výjimku uložit trest odnětí svobody v délce dvaceti až čtyřiceti let (tento dlouhodobý trest odnětí svobody se posuzuje a ukládá pouze v celých letech). Tento dlouhodobý trest odnětí svobody nelze nikdy stanovit jako jediný hlavní trest za spáchání konkrétního trestného činu, a nelze ho uložit pachateli, který v době spáchání trestného činu nedosáhl věku jedenadvaceti let (mladší dospělý). V Chorvatsku neexistuje trest odnětí svobody na doživotí (*life imprisonment*), ale může ho fakticky nahradit dlouhodobý trest odnětí svobody, pokud nenásleduje podmíněčné propuštění. Dlouhodobý trest odnětí svobody je výjimkou, uplatňuje se pouze u nejzávažnějších trestných činů jako např. kvalifikované vraždy, atentátu na nejvyšší státní představitele, genocidy, útočné války, válečných zločinů (proti civilnímu obyvatelstvu, proti zraněným a nemocným, proti válečným zajatcům), u přitěžující formy sexuálního styku s dítětem (který vede ke smrti nebo závažnému poškození zdraví dítěte, nebo k otěhotnění dítěte) atd. S cílem zdokonalení principu individualizace trestních postihů stanoví legislativa, že je-li pro trestný čin stanoven trest odnětí svobody bez minimální délky trvání a s maximální délkou trvání tří let, musí být spolu s tímto trestem stanovena jako alternativní trest pokuta. V chorvatském trestním právu neexistuje zbavení svobody na neurčitou dobu.

Nový TR zavedl jako jeden z tzv. alternativních trestů (*community sanctions*) obecně prospěšné práce (*community service*). Jako alternativa trestního postihu k trestu odnětí svobody by obecně prospěšné práce nahradily trest odnětí svobody v případě, kdy soud posoudí a uloží trest odnětí svobody na maximálně šest měsíců a dojde k závěru, že s ohledem na veškeré okolnosti určující druh a rozsah trestu by výkon trestu odnětí svobody nebyl nezbytně nutný k dosažení účelu trestu, a (zároveň) opatření nezahrnující odnětí svobody by nebylo dostačující k dosažení obecného účelu trestních postihů. Obecně prospěšné práce musí být určeny na dobu, která je přiměřená vůči uloženému trestu odnětí svobody, od minimálně deseti do maximálně šedesáti pracovních dní, a lhůta pro splnění tohoto postihu nesmí být kratší než jeden měsíc a delší než jeden rok. Pokud po vypršení stanovené lhůty odsouzený obecně prospěšné práce nedokončil, nebo je dokončil jen částečně, vydá soud rozhodnutí o výkonu trestu odnětí svobody na dobu, která je přiměřená nesplněné části obecně prospěšných prací.

Druhý typ trestu, pokutu, lze uložit jako hlavní i doplňkový trest. U trestných činů spáchaných v úmyslu získat majetkový prospěch lze jako doplňkový trest uložit pokutu i přestože není stanovena ze zákona, nebo v případě kdy zákon stanoví, že pachatel má být potrestán trestem odnětí svobody nebo pokutou, zatímco soud vynese jako hlavní trest odnětí svobody (např. pachatel kvalifikované vraždy spáchané v úmyslu získat majetkový prospěch (*murder from greed*) by mohl být potrestán pokutou, přestože tento druh trestu není pro takový trestný čin stanoven). Pokuta musí být stanovena a uložena podle denního příjmu osoby, jíž je uložena, a nesmí být nižší než desetinásobek jejího denního příjmu ani vyšší než třicetnásobek jejího denního příjmu vyjma trestných činů spáchaných v úmyslu získat majetkový prospěch, kdy maximální pokuta může dosahovat až pětisetnásobku denního příjmu dotyčné osoby. Pokud pachatel trestného činu nemá žádný příjem, nebo pokud by určení jeho příjmu značně zdrželo trestní řízení, stanoví soud jako jeho denní příjem průměrný denní příjem v Chorvatské republice. Tento příjem určí a zveřejní Nejvyšší soud Chorvatské republiky na základě oficiálních údajů Statistického úřadu.

Nařízení k náhradě škody (*compensation orders*) se nepovažují za tresty, ale občanskou povinnost odvozenou od spáchání trestného činu. Nicméně při rozhodování o odloženém trestu může soud též zohlednit ochotu pachatele nahradit škodu způsobenou oběti spáchaným trestným činem. Dále soud zruší odložený trest a nařídí výkon vyneseného trestu v případě, že odsouzený neplní své povinnosti (včetně jeho povinnosti nahradit škodu oběti), které mu byly uloženy v situaci, kdy je byl schopen plnit.

Zabavení peněžitého výnosu nabitého v souvislosti se spáchaným trestným činem není trestním postihem, ale opatřením svého druhu (*sui generis*) s cílem zabránit pachateli a třetím osobám, aby si ponechali výnos získaný v důsledku své trestné činnosti. Zabavení peněžitého výnosu se nařizuje rozhodnutím soudu, které stanoví spáchání trestného činu. Je-li nemožné zabavit celý nebo částečný peněžitý výnos obsahující peníze, cenné papíry nebo věci, nařídí soud pachateli trestného činu povinnost uhradit příslušnou peněžní protihodnotu.

7.6. Pokuta nesmí být vymáhána silou, a pokud není zcela nebo zčásti zaplácena ve lhůtě stanovené v rozsudku, vydá soud neprodleně rozhodnutí o nahrazení pokuty trestem odnětí svobody (dle vzorce jeden denní příjem rovná se jednomu dni odnětí svobody). Nahrazení trestu odnětí svobody trestem obecně prospěšných prací lze rovněž uplatnit v případě nahrazení pokuty trestem odnětí svobody, pokud délka odnětí svobody nepřekračuje šest měsíců.

7.7. Účelem bezpečnostních opatření je odstranit podmínky, které by podporovaly pachatele ve spáchání dalšího trestného činu. Tato bezpečnostní opatření jako trestní postihy zaměřené na prevenci (*ut ne peccetur*) nepochybně vedou k omezení některých základních práv jako např. řízení motorového vozidla, výkonu profese, činnosti nebo služby atd. Bezpečnostní opatření stanovená v TR (numerus clausus těchto opatření) zahrnují povinné psychiatrické léčení (které trvá do té doby, než jsou odstraněny důvody, kvůli nimž bylo opatření nařízeno, ale v žádném případě déle než tři roky), povinné léčení závislosti (stejně podmínky jako předchozí opatření), zákaz výkonu profese, činnosti nebo služby (na dobu ne kratší než jeden rok a ne delší než pět let), zákaz řízení motorového vozidla (na dobu ne kratší než jeden rok a ne delší než pět let), vyhoštění cizince (na dobu ne kratší než jeden rok a ne delší než deset let; u pachatele trestného činu, pro který je stanoven dlouhodobý trest odnětí svobody lze naříditi vyhoštění na doživotí), a konfiskaci.

Právní následky obvinění též vedou k omezením některých práv. Ve srovnání s bezpečnostními opatřeními nabývají právní následky obvinění účinnosti ze zákona (*ex lege*), ne rozhodnutím soudu, a to v den kdy je rozsudek, který stanoví spáchání trestného činu a vynesení trestu konečný. Právní následky, které mohou být stanoveny, zahrnují:

- ukončení zaměstnání,
- ukončení výkonu určitých zaměstnání ve státních orgánech nebo zákaz výkonu těchto zaměstnání (tento zákaz vyprší pět let poté, co právní následky nabudou účinnosti),
- zbavení vojenské hodnosti,
- zbavení státních vyznamenání a ocenění.

Právní následky nabudou účinnosti pouze tehdy, je-li pachatel úmyslného trestného činu odsouzen k trestu odnětí svobody na minimálně jeden rok, a za předpokladu, že nebylo nařízeno odložení trestu.

7.8. Obecné pravidlo o výběru typu a rozsahu trestu je stanoveno v článku 56 TŘ a uvádí, že výběr typu a rozsahu trestu pro pachatele trestného činu určuje soud v rámci vymezení stanovených zákonem pro spáchaný trestný čin a na základě stupně viny a nebezpečnosti trestného činu, jakož i účelu trestu. Při rozhodování o typu a rozsahu trestu vezme soud v úvahu veškeré okolnosti vedoucí k méně závažnému nebo přísnějšímu trestu pro pachatele trestného činu (polehčující nebo přitěžující okolnosti) a obzvláště následující: stupeň viny, motivy pro spáchaní trestného činu, stupeň ohrožení nebo poškození chráněných hodnot, okolnosti, za jakých byl trestný čin spáchán, podmínky, ve kterých pachatel žil před spáchaním trestného činu a jeho dodržování zákonů, okolnosti, ve kterých žije a jeho chování po spáchaní trestného činu, obzvláště jeho vztah k poškozenému a snahy o náhradu škody způsobené trestným činem, jakož i celkové sociální a osobní zázemí, které přispělo ke spáchaní trestného činu. Poslední část ustanovení, která byla zavedena v novém TŘ odráží vliv kriminologické vědy na trestní právo. Celkové sociální a osobní zázemí, jež přispělo ke spáchaní trestného činu zahrnuje veškeré vnitřní (osobní) i vnější (sociální) faktory, které mohly mít vliv na pachatele daného trestného činu.

7.9. Pro určité typy trestných činů nejsou stanoveny specifické postihy nebo opatření. U dvou trestných činů souvisejících s porušením bezpečnosti silničního provozu (*criminal traffic offences*) (způsobení dopravní nehody, neposkytnutí pomoci osobě, která při dopravní nehodě utrpěla vážné tělesné zranění) se uplatňuje trest odnětí svobody a pokuta.

Trestné činy související s drogami (*narcotic criminal offences*) pokrývají širokou škálu nezákonného chování od méně nebezpečného prostého držení drog až po organizování skupiny lidí nebo zločinecké organizace k nezákonné výrobě a obchodu s drogami. V tomto ohledu se trestní postihy za tyto trestné činy značně liší – od pokuty a trestu odnětí svobody do jednoho roku (za neoprávněné držení látek nebo preparátů, které jsou ze zákona označeny jako drogy) až po trest odnětí svobody na nejméně tři roky a dlouhodobý trest odnětí svobody (pokud manipulaci s drogami provádí několik lidí, kteří se spiknou za účelem spáchaní těchto trestných činů, nebo pokud pachatel tohoto trestného činu organizuje síť prodejců a dealerů). Uložení bezpečnostního opatření zabavení je u těchto trestných činů povinné.

Trestné činy použití střelných zbraní (*firearms offences*) (nezákonné držení zbraní a výbušných látek) jsou postihnutelné trestem odnětí svobody a pokutou.

U trestných činů ohrožení životního prostředí (*environmental offences*) (znečištění životního prostředí, ohrožení životního prostředí hlukem, odpadem, dovoz radioaktivního nebo jiného nebezpečného odpadu do země atd.) se uplatňuje trest odnětí svobody (od tří měsíců u méně závažných nehod do deseti let u závažnějších trestných činů ohrožení životního prostředí při způsobení ekologické katastrofy) a pokuta.

Hospodářské trestné činy (*economic offences*) (různé formy padělání peněz, praní špinavých peněz, upřednostňování věřitelů, neplacení daní a jiných poplatků atd.) jsou postihnutelné pokutou a trestem odnětí svobody (stanovený trest závisí na povaze a závažnosti trestného činu).

8. Podmínečné a/nebo odložené odsouzení a probace

8.1. V chorvatském trestním právu je podmíněčný trest jedním z nevazebních opatření (druhým je výstraha) s cílem napomenutí pachatele, jež dosáhne účelu trestních postihů prostřednictvím vynesení trestu bez jeho výkonu. Podmínečný trest obsahuje vynesený trest a dobu, po kterou za podmínek stanovených zákonem nebude tento trest vykonán. Podmínečný trest má odložit výkon vyneseného trestu o dobu, která nesmí být kratší než jeden rok a delší než pět let, přičemž délka se ukládá pouze v celých letech.

Kromě klasické kontinentální formy podmíněného trestu stanoví chorvatské zákony též podmíněčný trest s dohledem podobný probaci. Soud může uložit tuto specifickou formu podmíněného trestu pokud existují podmínky k uložení podmíněného trestu, ale osobnost pachatele a okolnosti, v nichž žije naznačují, že potřebuje asistenci, ochranu nebo dohled, aby splnil povinnost nespáchat trestný čin v době probace. Dohled může trvat po celou dobu probace, ale může též být nařízením soudu zrušen dříve, pokud zanikly požadavky na asistenci, ochranu a dohled.

8.2. Neexistuje samostatný seznam trestných činů, pro které je možné uplatnění podmíněného trestu. Soud může aplikovat podmíněčný trest pokud stanoví, že i bez výkonu trestu nelze očekávat splnění účelu trestu, obzvláště s přihlédnutím ke vztahu pachatele k poškozenému a k náhradě škody způsobené trestným činem. Co se týká stanovení a uložení trestu, lze podmíněčný trest aplikovat na pachatele trestného činu, pro který zákon předepisuje trest odnětí svobody až na pět let, a u trestných činů, pro něž je předepsán trest odnětí svobody až na deset let, pokud byla uplatněna opatření na zmírnění trestu. Znamená to, že podmíněčný trest lze uložit i pachateli trestného činu zabití nebo znásilnění, pokud byla uplatněna polehčující opatření.

8.3. Částečné odložení trestů není možné.

8.4. Spolu s uložení podmíněného trestu může soud nařídit následující závazky:

- aby pachatel trestného činu nahradil škody, které způsobil,
  - aby vrátil výtěžek nabitý v souvislosti se spáchaným trestným činem nebo
  - aby splnil jiné zákonné závazky týkající se spáchání trestného činu.
- Lhůtu pro splnění závazku určí soud v rámci posouzené probační lhůty.

Při vynesení podmíněného trestu s dohledem může soud kromě závazků specifikovaných pro obecný podmíněčný trest nařídit pachateli splnění jednoho či více závazků během probační lhůty, jako např.:

- účast na odborné přípravě na určité povolání, které si pachatel zvolí, s odbornou asistencí probačního pracovníka,
- přijetí zaměstnání, které odpovídá jeho odborné kvalifikaci, znalostem a skutečným schopnostem vykonávat pracovní úlohy, které mu navrhne nebo nabídne probační pracovník,
- nakládání s vlastním příjmem v souladu s potřebami osob, které je dotýčný ze zákona povinen zaopatřit, a v souladu s poučením ze strany probačního pracovníka,
- podrobení se léčení, jež je nezbytné k odstranění tělesných nebo duševních poruch, které by mohly vyvolat spáchání dalšího trestného činu,

- vyhýbání se určitým místům, barům a situacím, které by mohly znamenat příležitost a motiv ke spáchání dalšího trestného činu,
- pravidelný kontakt s probačním pracovníkem, aby pachatel byl schopen informovat ho o okolnostech, které by mohly vyvolávat spáchání dalšího trestného činu.

8.5. Chování odsouzeného a plnění uložených závazků monitoruje státní orgán zodpovědný za výkon trestních postihů (Oddělení pro výkon trestů při Ministerstvu spravedlnosti Chorvatské republiky (*Department for the Execution of Sanctions within the Ministry of Justice of the Republic of Croatia*)).

8.6. Neplnění závazků uložených s podmíněčným trestem či opětovné spáchání trestného činu by mohlo vést ke zrušení ne vazebního opatření. Zrušení je povinné a) pokud odsouzený během probační lhůty spáchá jeden či více trestných činů, za které soud uložil trest odnětí svobody na dva roky nebo přísnější trest, b) pokud odsouzený v průběhu probační lhůty neplní závazky jemu uložené v případech, kdy je mohl splnit, c) pokud soud po uložení podmíněčného trestu zjistí, že dotyčný ve výkonu podmíněčného trestu předtím spáchal trestný čin, pokud se soud domnívá, že podmínky potřebné pro aplikaci ne vazebního opatření by nebyly existovaly, kdyby byl soud věděl o tomto trestném činu. Dále může soud podmíněčný trest zrušit (tzv. volitelné zrušení (*optional revocation*)) a nařídit výkon vyneseného trestu pokud odsouzený v průběhu probační lhůty spáchá jeden či více trestných činů, za něž soud uložil trest odnětí svobody až na dva roky, nebo pokutu.

8.7. Organizaci probační služby stanoví Zákon o dohledu při podmíněčném trestu a obecně prospěšných pracích (*Supervision of Suspended Sentence and Community Service Act*), jež byl schválen v roce 1999 a vydán v chorvatštině (NN 128/1999). Ústředním orgánem zodpovědným za organizaci probační služby je Ministerstvo spravedlnosti Chorvatské republiky (*Ministry of Justice of the Republic of Croatia*). Toto ministerstvo přímo provádí opatření zaměřená na zdokonalení probace a obecně prospěšných prací, shromažďuje a analyzuje statistické údaje a provádí další činnosti související s výkonem výše uvedených postihů. Ministerstvo spravedlnosti je povinno soustavně informovat širokou veřejnost o podmínkách souvisejících s výkonem probace a obecně prospěšných prací, aby tak do zmíněných realizací postihů mohlo být zaangażováno co nejvíce subjektů.

Probace a obecně prospěšné práce se realizují podle individuálního programu realizace, který je založen na zhodnocení osobnosti, osobní situace, zdravotního stavu, zaměstnání a odborných schopností odsouzeného.

Ústřední osobou při výkonu probace je pracovník, jež je státním zaměstnancem zaměstnaným Ministerstvem spravedlnosti Chorvatské republiky. Předpoklady pro jmenování probačního pracovníka zahrnují vysokoškolské vzdělání, minimální praxi 5 let a osobní vlastnosti, které mohou mít pozitivní vliv na osoby ve výkonu probace.

8.8. Hlavní úlohou probačního pracovníka je správa osobních záznamů osob ve výkonu probace, vytváření individuálních programů výkonu probace, pomoc v zaměstnání, monitorování dodržování programu realizace ze strany odsouzeného, informování soudu o chování odsouzeného a jakékoli zanedbání uložených závazků, a předkládání závěrečné zprávy o výkonu probace soudu.

8.9. Zákon o dohledu při podmíněčném trestu a obecně prospěšných pracích (*Supervision of Suspended Sentence and Community Service Act*) stanoví možnost pro dobrovolníky účastnit

se výkonu probace. Po veřejném oznámení je zvláštní výbor probačních pracovníků jmenovaných Ministerstvem spravedlnosti Chorvatské republiky oprávněn rozhodovat o jmenování asistentů probačních pracovníků. Tyto osoby se na návrh probačního pracovníka a po absolvování zvláštního vzdělávacího programu účastní výkonu probace a obecně prospěšných prací. Podrobná úprava práv a povinností asistentů probačních pracovníků je v jurisdikci Ministerstva spravedlnosti Chorvatské republiky.

9. Vězeňský systém a postpenitenciární péče

9.1. Organizace vězeňského systému

9.1.1. Poté, co 1. července 2001 vešel v platnost nový Zákon o výkonu trestu odnětí svobody (*Execution of Imprisonment Act*) (NN 129/1999, 55/2000, 129/2000, 59/2001, 67/2001), nahradila Vězeňská správa (*Prison System Administration*) Správu pro výkon trestů (*Administration for the Execution of Sanctions*) coby ústřední orgán zodpovědný za vězeňskou správu v Chorvatsku. Vězeňská správa je správní organizací v rámci Ministerstva spravedlnosti Chorvatské republiky. Ačkoli je součástí Ministerstva spravedlnosti, je Vězeňská správa nezávislou organizací, jejíž zřízení představuje nezbytný předpoklad pro zlepšení v oblasti výkonu trestu odnětí svobody. Zřízení této správy znamená krok vpřed v organizaci vězeňského systému v Chorvatsku.

9.1.2. Osoba zodpovědná za správu je Generální ředitel Vězeňské správy (*Principal of Administration*), jež je zároveň náměstkem ministra spravedlnosti (*Assistant Minister of Justice*) a vedoucím Úřadu Vězeňské správy (*Head of the Central Bureau of the Prison System Administration*). V rámci ústředního úřadu provádí zřizování ministerských služeb a jmenování šéfů těchto služeb ministr spravedlnosti na návrh ředitele Vězeňské správy. Zvláštním oddělením Vězeňské správy je Vzdělávací středisko (*Centre for Education*), jež je zřízeno pro poskytování soustavného vzdělávání zaměstnanců Vězeňské správy. Každé vězení má ředitele věznice (*warden*) jmenovaného ministrem spravedlnosti. Ředitel věznice je státním zaměstnancem s vysokoškolským vzděláním a nejméně pěti lety praxe ve vězeňské správě. Ředitelé věznic jsou automaticky členy Rady ředitelů věznic (*Wardens Advisory Council*), která nejméně jednou měsíčně projednává, analyzuje a navrhuje plán implementace úkolů v jurisdikci vězeňské správy ve věznicích.

Novou postavou při výkonu vězeňského systému, kterou zavedl výše uvedený zákon je soudce pro výkon trestu (*executive judge*), který chrání práva vězňů, sleduje zákonnost postupů vězeňské správy během výkonu trestů odnětí svobody a zaručuje rovná práva vězňů před zákonem. Stanovení soudce pro výkon trestu je organizováno u krajských soudů pro oblast, která spadá do územní jurisdikce daného soudu. Výjimkou je případ, kdy pokud to věznice na území krajského soudu z důvodu své velikosti nebo počtu vězňů vyžaduje, stanoví zákon možnost zřízení zvláštního centra pro výkon trestu odnětí svobody s alespoň dvěma soudci pro výkon trestu a pomocným personálem.

9.1.3. Ředitel Vězeňské správy zodpovídá přímo ministru spravedlnosti a vládě Chorvatské republiky.

9.1.4. Výkon trestů odnětí svobody (za trestné činy a přestupky), ale také výkon jakékoli jiné formy zákonného odnětí svobody (vazba, vězení jako náhrada za nezaplacený peněžitý trest)

upravuje Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, který byl schválen v roce 1999, a po poněkud dlouhém období zrušení (zákon byl několikrát novelizován), nabyl 1. července 2001 účinnosti. Kromě tohoto normativního zdroje upravuje výkon trestu odnětí svobody také řada implementačních nařízení (vytvořených v jurisdikci ministra spravedlnosti a vlády Chorvatské republiky), především Řádu výkonu trestu (*Rules of the Interior Order of Prison Institutions*). V souladu se Zákonem o výkonu trestu odnětí svobody je hlavním cílem procesu výkonu trestu odnětí svobody spolu s lidským zacházením a respektováním vězně jako osoby, příprava na život za branami vězení v souladu se zákony a společenskými pravidly. Práva vězňů jsou zaručena uznáním všech práv stanovených v Ústavě Chorvatské republiky a mezinárodních úmluvách v tomto zákoně. Omezení práv vězňů jsou ospravedlnitelná pouze jsou-li realizována za účelem ochrany bezpečnosti věznice nebo ostatních vězňů.

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody definuje základní principy výkonu vězeňských trestů (zákaz diskriminace, zřízení databáze vězňů), typy věznic a režimů (věznice s otevřeným, polootevřeným a uzavřeným režimem (*open, semi-open and closed prisons*)), práva vězňů a jejich ochranu, orgány zodpovědné za výkon trestů odnětí svobody, proces výkonu trestu, přijetí vězňů, ubytování a strava vězňů, zodpovědnost vězňů za disciplinární přestupky, práce vězňů, vzdělání, kontakt s venkovním světem, běžné a zvláštní výhody vězňů, použití síly proti vězňům, podmíněčné propuštění (parole), přerušení výkonu trestu odnětí svobody, přípravu na propuštění a postpenitenciární péči, a propuštění z vězení.

Právní statut vězňů je definován zákonem a rozsudkem. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody upravuje následující zvláštní práva vězňů a postup jejich prosazování: právo na práci, právo na základní vzdělání a vzdělání zaměřené na dosažení kvalifikace, právo na uspokojení náboženských potřeb vězňů, právo na vlastní organizaci volného času vězňů (koníčky), pokud jsou v souladu s interním řádem věznice a právy ostatních vězňů, právo na čtení novin, časopisů, knih, právo na vlastnictví věcí během volného času.

Soudce pro výkon trestu chrání práva vězňů, která mohou být porušena rozhodnutími vězeňské správy. Soudce pro výkon trestu má odvolací jurisdikci pro rozhodnutí učiněná ze strany vězeňské správy (ředitele věznice nebo Vězeňské správy), a může zrušit, změnit nebo potvrdit jejich rozhodnutí.

Výkon jiných trestních postihů kromě Trestního řádu, který obsahuje základní ustanovení v tomto ohledu, upravuje Zákon o výkonu trestů uložených za spáchání trestných činů, hospodářských přečinů a přestupků (*Act on the Execution of Sanctions Imposed for Criminal Offences, Economic Misdemeanours and Contraventions*) (NN 21/1974, 39/1974, 55/1988, 19/1990, 66/1993).

9.1.5. V Chorvatsku je šest věznic pro výkon trestů odnětí svobody (Lepoglava, Glina, Požega, Turopolje, Lipovica a Valtura). Výkon vazby se provádí ve čtrnácti krajských věznicích, které se nacházejí v hlavních krajských městech (Bjelovar, Dubrovnik, Gospić, Karlovac, Osijek Požega, Pula, Rijeka, Sisak, Split, Šibenik, Varaždin, Zadar a Záhřeb).

Kromě výkonu vazby se v těchto věznicích provádí výkon trestů odnětí svobody do šesti měsíců, výkon trestů odnětí svobody za přestupky, a trestu odnětí svobody jako náhrada za nezaplacenou pokutu. Ve třech z těchto krajských věznic (Gospić, Pula a Šibenik) byla zřízena oddělení věznice Lepoglava. Počet vězňů lze vidět v tabulce 2:

Tabulka 2: Počet vězňů v šesti věznicích v Chorvatsku během roku 2000.

2000	Glina	Lepoglava	Lipovica	Požega	Turopolje	Valtura	CELKEM
Leden	20	536	51	117	55	58	837
Únor	20	540	57	117	56	53	843
Březen	19	565	61	124	60	58	887
Duben	22	568	61	122	66	62	901
Květen	22	560	69	120	71	63	905
Červen	22	566	60	123	71	52	894
Červenec	22	555	82	129	73	52	913
Srpen	26	560	80	123	77	50	916
Září	26	583	80	123	76	49	937
Říjen	26	606	72	123	80	54	961
Listopad	27	628	72	122	78	52	979
Prosinec	28	666	73	125	77	46	1015
Měsíční Průměr	23	578	68	122	70	54	915

Co se týká bezpečnostní úrovně a omezení pohybu vězňů, dělí se věznice na věznice s otevřeným, polootevřeným a uzavřeným režimem. Bez ohledu na typ věznice určený bezpečnostním stupněm mohou všechny tyto instituce mít oddělení s otevřeným, polootevřeným a uzavřeným režimem (*open, semi-open and closed departments*) (např. Lepoglava, druh věznice s uzavřeným režimem navržený pro prvopachatele i recidivisty poskytuje zařízení pro výkon trestů odnětí svobody v polootevřených podmínkách).

9.1.6. V Chorvatsku neexistují samostatné věznice pro výkon trestů odnětí svobody pro nezletilé. Z tohoto důvodu se výkon těchto trestů provádí ve zvláštním oddělení věznice Požega. Nápravná opatření uložená nezletilým mužům se provádí v nápravném ústavu Turopolje (*Turopolje Reformatory (Correctional) Centre*), a opatření uložená nezletilým ženám se provádí v nápravném ústavu Požega.

9.1.7. Umístění vězňů do konkrétní věznice částečně řídí Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, a částečně závisí na rozhodnutí Ústředního úřadu Správy vězeňského systému. Tento zákon stanoví, že osoba odsouzená ke třem měsícům odnětí svobody, nebo jejíž zbývající (neodpykaná) část trestu nepřekračuje šest měsíců, má být poslána do věznice, jež je nejbližší jejímu trvalému bydlišti. Osoba odsouzená k trestu odnětí svobody na více než šest měsíců, nebo jejíž nevykonaná část trestu je jeden rok a více, má být poslána do Ústřední státní věznice v Záhřebu, kde bude sepsán návrh na individuální program výkonu trestu. Vydání rozhodnutí o tom, do které věznice má být dotyčný poslán, spadá do jurisdikce Ústředního úřadu Vězeňské správy.

9.1.8. Umístění více než jednoho vězně do vězeňské cely je možné pouze tehdy, pokud by to podle posouzení vězeňské správy nemělo negativní vliv na vězně. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody stanoví, že vězňům je poskytnuto samostatné místo na spaní. Cely vězňů musí být čisté, suché a dostatečně prostorné. Minimální obytný prostor pro každého vězně v cele musí být alespoň 4 m² a 10 m³. Každý vězeň musí mít kdykoli k dispozici pitnou vodu. Těhotným ženám, kojícím matkám a nemocným osobám jsou zajištěny lepší životní podmínky.

9.1.9.-9.1.10. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody stanoví, že pokud vězeň souhlasí, může pracovat mimo areál věznice pro jiného zaměstnavatele na základě smlouvy uzavřené mezi zaměstnavatelem a věznicí, kterou potvrdí Správa vězeňského systému. Pokud má osoba odsouzená k krátkodobému trestu odnětí svobody (nepřevyšujícímu šest měsíců) živnost, může jí být uděleno povolení pokračovat v předchozích činnostech mimo areál věznice. Před započítáním výkonu trestu odnětí svobody je toto rozhodnutí v kompetenci soudce s jurisdikcí pro výkon trestu, a po započítání výkonu trestu vydání tohoto rozhodnutí náleží soudci pro výkon trestu, jež je kompetentní s ohledem na místo výkonu.

Úkolem věznice je organizovat základní a odborné vzdělání a instruovat vězně při získávání dalších pracovních dovedností. Vzdělání je třeba organizovat nejen uvnitř věznice, ale i vně věznice s ohledem na další relevantní nařízení. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody stanoví, že vězeň se může účastnit doplňkového vzdělávání vně věznice (a na vlastní náklady), pokud je to přípustné s ohledem na bezpečnostní normy zařízení.

9.1.11. Ředitel věznice (*warden*) je oprávněn dávat vězni svolení ke zvláštní a dočasné propustce z vězení z následujících důvodů:

- účast na pohřbu blízkého příbuzného,
- návštěva blízkého příbuzného, který je smrtelně nemocen,
- účast na svatbě blízkého příbuzného nebo návštěva u příležitosti narození dítěte blízkého příbuzného,
- prosazení právních zájmů před soudem nebo orgánem činným v soudním řízení.

Povolení lze vězni udělit po odpykání jedné třetiny trestu odnětí svobody na maximálně deset let, nebo poloviny uložených trestů v případě odnětí svobody na deset a více let. Zvláštní a dočasné propustky mohou probíhat s doprovodem nebo bez doprovodu, ale mohou trvat nejdéle tři dny. Kromě výše uvedených důvodů může dozorce zvážit udělení propustky vězni na základě jiných důležitých důvodů, ale pouze na nejdéle tři dny.

9.1.12. Útěk vězně (nebo zadrženého) z vězení je postihnutelné trestem odnětí svobody v délce tří měsíců až tří let. Pachatel je osoba, která za využití síly nebo hrozby bezprostředního ohrožení života nebo zdraví jiné osoby uteče ze zařízení, do něhož byla umístěna v souladu se zákonným rozhodnutím o odnětí svobody. Napomáhání vězni (využitím síly nebo hrozby bezprostředního ohrožení života nebo zdraví třetí osoby, nebo podvodem) za účelem umožnění jeho útěku z vězení je rovněž postihnutelné pokutou nebo trestem odnětí svobody v délce nepřekračující jeden rok.

9.1.13. Chorvatský vězeňský systém neobsahuje žádné významné menšinové kategorie vězňů.

9.1.14. V roce 1995 Chorvatsko podepsalo Evropskou konvenci o předávání odsouzených osob (1983).

9.2 Podmínečné propuštění (*parole*), udělení milosti (*pardon*) a postpenitenciární péče (*after-care*)

9.2.1.-9.2.2. Ustanovení o podmíněčném propuštění (*parole*) jsou obsažena v Trestním řádu a Zákoně o výkonu trestu odnětí svobody. Tento zákon definuje pojem podmíněčné propuštění – *parole* je propuštění vězně z výkonu trestu předtím, než je dokončen. Během zbytku

nevykonané části trestu může být odsouzený pod dohledem, a je rovněž povinen pokračovat ve výkonu opatření předepsaných programem pro výkon jeho trestu.

V souladu se zněním Trestního řádu může být dotyčný odsouzený k trestu odnětí svobody nebo dlouhodobému trestu odnětí svobody propuštěn ze zařízení po odpykání nejméně jedné poloviny trestu, nebo (vyjímečně) po odpykání jedné třetiny trestu, ke kterému byl odsouzen v souladu s podmínkami stanovenými v Zákoně o výkonu trestních postihů (*Statute on the Execution of Criminal Sanctions*).

9.2.3. Při vynesení rozhodnutí o podmíněčném propuštění může soudce pro výkon trestu odsouzenému uložit nejméně jednu z následujících povinností:

- získání odborné kvalifikace nebo pokračování v předchozím zaměstnání
- přijetí nabídnutého zaměstnání
- kontrolované nakládání s příjmem
- pokračování v léčení
- vyhýbání se (nenavštěvování) určitých míst
- hlášení se v centru sociální péče
- hlášení se soudci pro výkon trestu
- hlášení se na policejní stanici.

9.2.4. Návrh na podmíněčné propuštění mohou podat následující osoby: vězeň, jeho blízcí příbuzní, obhájce, státní zástupce a ředitel věznice.

Orgánem oprávněným rozhodnout o návrhu na podmíněčné propuštění je výbor složený ze čtyř stálých členů jmenovaných ministrem spravedlnosti (jeden člen Ústředního úřadu Vězeňské správy, jeden člen Úřadu státního zastupitelství a dva soudci), a jako nestálého člena soudce pro výkon trestu v místě, kde je trest odnětí svobody vykonáván. Návrh je předán výboru prostřednictvím správy vězeňského zařízení. Ředitel věznice doručí návrh a svůj názor výboru a kopie návrhu je zaslána soudu první instance.

Před vynesením rozhodnutí přezkoumá výbor údaje o dotyčném vězni, názor a návrh předložený ze strany věznice, a po vyslyšení vězně výbor vydá názor Centra sociální péče (*Centre for Social Care*), soudu první instance, a rovněž názory dalších odborníků, pokud to okolnosti vyžadují. Při rozhodování o podmíněčném propuštění musí soudce pro výkon trestu přihlídnout k osobnosti vězně, jeho předchozímu životu a dodržování zákonů, jeho chování během výkonu trestu, sociální situaci a očekávanému vlivu podmíněčného propuštění na dotyčného vězně.

9.2.5. V souladu se Zákonem o výkonu trestu odnětí svobody je soudce pro výkon trestu s jurisdikcí v oblasti trvalého bydliště nebo pobytu podmíněčně propuštěného vězně povinen sledovat jeho život vně věznice a organizovat jeho podporu v době parole. Soudce pro výkon trestu je rovněž oprávněn měnit podmínky a povinnosti původně uložené odsouzenému hrozí-li nebezpečí, že by podmíněčně propuštěný opět spáchal trestný čin. Podmínečně propuštěný může změnit své trvalé bydliště nebo pobyt určený v rozhodnutí o podmíněčném propuštění pouze se souhlasem soudce pro výkon trestu.

9.2.6. Následky vyplývající pro odsouzeného, který poruší podmínky stanovené v rozhodnutí soudce pro výkon trestu, nebo jinak ohrozí očekávaný výsledek parole, stanoví Trestní řád a Zákon o výkonu trestu odnětí svobody. TŘ stanoví, že soud podmíněčné propuštění zruší,

pokud odsouzený během podmíněčného propuštění spáchá jeden nebo více trestných činů, za něž je odsouzen k nepodmínečnému trestu odnětí svobody na nejméně šest měsíců. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody stanoví, že soudce pro výkon trestu s jurisdikcí pro místo trvalého bydliště nebo pobytu podmíněčně propuštěného může podmíněčné propuštění zrušit, pokud dotyčný spáchá trestný čin nebo přečin, za něž by byl uložen nepodmínečný trest odnětí svobody na nejméně třicet dní, nebo pokud dotyčný nesplnil stanovené povinnosti.

9.2.7. Ústava stanoví, že prezident republiky má pravomoc udělovat milosti, zatímco amnestie schvaluje parlament. Trestní řád stanoví pojem a účinky amnestie – osobám, na něž se vztahuje amnestie, je uděleno zproštění od trestního řízení, úplné nebo částečné osvobození od výkonu trestu, nahrazení uloženého trestu mírnějším trestem, zrušení podmíněčného trestu, předčasná rehabilitace nebo zrušení určitého právního následku odsouzení.

Po útoku na Chorvatskou republiku v roce 1991 schválil chorvatský parlament tři zákony o amnestii:

- Zákon o amnestii trestního stíhání a řízení u trestných činů spáchaných při ozbrojeném konfliktu a ve válce proti Chorvatské republice (*Law on Amnesty of Criminal Prosecution and Proceedings for Criminal Offences Committed in Armed Conflict and in War Against the Republic of Croatia*) z 25. září 1992,
- Zákon o amnestii (*Law on Amnesty*) ze 17. května 1996,
- Zákon o všeobecné amnestii (*Law on General Amnesty*) z 20. září 1996.

Pro všechny tyto zákony je společné osvobození od trestního řízení (nebo výkonu trestu) osobám, které se účastní ozbrojeného konfliktu a války proti Chorvatsku, vyjma osob zapojených do trestných činností, které je Chorvatská republika povinna v souladu s pevnými normami mezinárodního trestního práva (genocida, válečné zločiny atd.) trestně stíhat a trestat.

Jak stanoví TŘ, musí milost korespondovat s individuálním osvobozením od trestního řízení, úplným nebo částečným zproštěním výkonu trestu, nahrazením uloženého trestu mírnějším trestem nebo podmíněčným trestem, zrušením podmíněčného trestu, předčasnou rehabilitací, zrušením nebo omezením právního následku trestu, zrušením nebo omezením bezpečnostního opatření zákazu řízení motorového vozidla nebo vyhoštění cizince.

9.2.8.-9.2.9. Pojem postpenitenciární péče je v Zákoně o výkonu trestu odnětí svobody stanoven jako opatření a činnosti prováděné s cílem integrace propuštěných osob (bývalých vězňů) do každodenního života.

Postpenitenciární péče zahrnuje

- zajištění ubytování a stravy,
- zajištění zdravotní péče,
- poradenství při volbě trvalého bydliště nebo pobytu,
- hledání zaměstnání,
- poskytování finanční podpory k uspokojení naléhavých potřeb atd.

Soudce pro výkon trestu může i po dokončení trestu odnětí svobody nařídit Centru sociální péče provádění konkrétních postpenitenciárních opatření a činností. Centrum sociální péče je povinno určit poradce (*counsellor*) (vlastního stálého zaměstnance), který se bude zabývat přípravou a implementací postpenitenciární péče.

10. Plány reformy

10.1. Po všeobecné reformě systému trestního práva v roce 1997 pokračuje chorvatská legislativa s nezbytnými změnami v rámci tohoto systému s cílem harmonizovat ho podle ústavních zásad a závazků prováděných v souladu s mezinárodním právem. Zároveň je Chorvatsko, zcela nakloněno účasti na každém společném mezinárodním soudním řízení navrženém pro účely boje proti globálním hrozbám jako např. terorismu, organizovanému zločinu, korupci, atd., připraveno přijmout příslušná vnitřní právní opatření (včetně trestního práva) pro usnadnění mezinárodní spolupráce a zřízení účinnějších mezinárodních právních prostředků k potlačování těchto trestných činů. Proto plány reformy soustavně probíhají. Za zmínku stojí

1. Ministerstvo spravedlnosti Chorvatské republiky v současné době připravuje novelu Zákona o trestním řízení. Novela předloží seznam procesních změn nezbytných pro účinnější řízení.
2. Návrh zákona o zodpovědnosti právnických osob za trestné činy (*Draft Law on Responsibility of Legal Persons for Criminal Offences*). Jak bylo uvedeno výše, lze právnické osoby v chorvatském trestně právním systému v obecnějším slova smyslu činit zodpovědné pouze za přestupky a hospodářské přečiny. Návrh zákona o zodpovědnosti právnických osob za trestné činy vypracovaný pod záštitou Ministerstva spravedlnosti Chorvatské republiky poprvé v chorvatském trestním právu stanoví trest právnickým osobám za určité trestné činy (jejich seznam je uvedený v návrhu). Postihy pro právnické osoby jsou většinou peněžité, a nejvyšším trestem pro právnickou osobu zřízeným pro trestní účely je vyškrtnutí právnické osoby z obchodního rejstříku.
3. Návrh Zákona o přestupcích (*Draft Law on Contraventions*) vypracovaný Ministerstvem spravedlnosti Chorvatské republiky představuje ve srovnání se stávajícím Zákonem o přestupcích legislativní pokrok, obzvláště s ohledem na definici přestupku, rozšíření forem trestních postihů za přestupky (např. zavedení odloženého trestu atd.), lepší a přesněji regulované řízení (o hodně méně opatření, která vyzívají k doplňkové aplikaci Zákona o trestním řízení), zvláštní opatření pro nezletilé atd.
4. Kromě výše uvedených velmi důležitých nápravných činností vede Chorvatská republika (nebo se chystá vést) jako smluvní strana příslušných mezinárodních dohod nebo člen významných mezinárodních organizací (OSN, Rady Evropy) interní právní jednání s cílem legalizace a implementace zásad a opatření těchto dohod. Je třeba zmínit alespoň následující příklady:
  - Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu se dvěma doplňkovými protokoly (*Convention on Transnational Organized Crime*)
  - Úmluva proti počítačové kriminalitě (*The Cybercrime Convention*)
  - Statut Mezinárodního soudního tribunálu (Římský statut) (*The Statute of the International Criminal Court (Rome Statute)*)
  - Usnesení č. 3713 Rady bezpečnosti OSN (*Resolution 3713 of the United Nations Security Council*)

10.2. Jak vyplývá z tabulky uvedené dále v kapitole 11, používají chorvatské soudy velmi často nevazební tresty (*non-custodial sanctions*). Nejčastěji používaným nevazebním trestem je podmíněčný trest (*suspended sentence*), který tvoří zhruba 60% všech uložených trestních postihů u dospělých pachatelů. Objevuje se nicméně tendence k rozšiřování aplikace obecně prospěšných prací a podmíněčného trestu s dohledem (*probace*).

10.3. Nejnovější novely Trestního řádu provedené na konci roku 2000, které zvýšily tresty za některé trestné činy (způsobení újmy dětem nebo nezletilým, hospodářské trestné činy atd.) vyčerpaly nutnost dalšího zpřísnování trestních postihů. Stávající stanovené tresty zcela odpovídají mezinárodním trestně právním normám a existující kriminologické fenomenologii v Chorvatské republice. V tomto ohledu lze pokračovat ve zdokonalování v oblasti aplikace stávajících trestně právních postihů.

10.4. Neobjevuje se žádná významnější tendence v rozšiřování podpory poskytované obětem trestných činů, ale existuje tendence ke zdokonalování aplikace stávajících opatření (obsažených většinou v Zákoně o trestním řízení), které se týkají této podpory.

11. Statistika trestných činů a trestní justice

Zdroje: Dospělí jako pachatelé trestné činnosti – zprávy, trestní stíhání a odsouzení v roce 2000, Ústřední statistický úřad (*Central Bureau of Statistics*), Záhřeb, 2001, ISSN 1332-1668, Nezletilí jako pachatelé trestné činnosti – zprávy, trestní stíhání a odsouzení v roce 2000, Ústřední statistický úřad (*Central Bureau of Statistics*), Záhřeb, 2001, ISSN 1332-165X, Pachatelé přestupků v roce 2000, Ústřední statistický úřad (*Central Bureau of Statistics*), Záhřeb, 2001, ISSN 1332-1676.

Tabulka 3. Nahlášené trestné činy /dospělí a nezletilí/ (1990-2000)

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Celkem	53653	46443	63321	72511	56250	48625	49673	45305	50539	47160	47860
Ženy (%)	3366 6,3%	2158 4,6%	2771 4,4%	2880 4%	2697 4,8%	2826 5,8%	2916 5,9%	2610 5,8%	3416 6,8%	3337 7%	3375 7,1%
Nezletilí (%)	2689 5%	2124 4,6%	2509 4%	3267 4,5%	2961 5,2%	2174 4,5%	2274 4,6%	2102 4,6%	1896 3,8%	2267 4,8%	2375 5%

Tabulka 4. Počet trestně stíhaných dospělých (1990-2000)

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Dospělí	43013	30456	23596	25296	25561	21118	23965	22777	28702	27648	26129
Ženy (%)	6108 14,2%	4169 13,7%	2759 11,7%	3064 11,7%	2665 10,4%	2275 10,8%	2403 10%	2191 9,6%	2607 9,1%	2812 10,2%	2572 9,8%

Tabulka 5. Počet trestně stíhaných nezletilých (1990-2000)

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Celkem	1629	1337	1240	1900	1898	1542	1303	1076	922	1026	1108
Ženy (%)	95 5,8%	57 4,3%	32 2,6%	51 2,7%	53 2,8%	49 3,2%	38 2,9%	44 4,1%	43 4,7%	50 4,9%	51 4,6%

Tabulka 6. Odsouzení dospělí (1990-2000)

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Celkem	24248	18259	14266	16827	17334	14386	13328	1390	12243	16205	16466
Ženy (%)	2791 11,5%	1996 10,9%	1413 9,9%	1435 8,5%	1431 8,3%	1285 8,9%	1140 8,6%	1039 8,4%	942 7,7%	1410 8,7%	1480 9%

Tabulka 7. Odsouzení (dospělí a nezletilí) podle druhu trestného činu (1992-2000)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Vražda (<i>Murder</i>)	248	217	229	127	124	124	107	170	132
Vážné ublížení na zdraví (<i>Serious Bodily Injury</i>)	545	598	540	468	407	376	469	629	477
Znásilnění (<i>Rape</i>)	61	50	63	26	20	34	32	45	57
Krádež (<i>Theft</i>)	1393	2148	2012	1249	1229		1621	1605	1857
Krádež s přitěž. okolnost. (<i>Aggravated Theft</i>)	1582	2046	2480	274	1564	1146	1512	1798	1564
Zpronevěra (<i>Embezzlement</i>)	178	200	183	117	120	82	103	151	158

Tabulka 8. Odsouzení dospělí podle věku v roce 2000

	18-20	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60 a více	Věk neznámý
Celkem	1815	2967	2825	4327	2767	1018	479	268
Muži	1698	2785	2585	3863	2452	921	434	248
Ženy	117	182	240	464	315	97	45	20

Tabulka 9. Trestní postihy uložené odsouzeným dospělým v roce 2000

Odnětí svobody	1757	9,4%
Pokuta	2718	14,5%
Podmínečný trest	10999	58,6%
Výstraha	353	1,9%
Bezpečnostní opatření	2955	15,7%
Celkem	18783	100%

Tabulka 10. Bezpečnostní opatření uložená odsouzeným dospělým v roce 2000

Povinné psychiatrické léčení	32	1,1%
Povinné léčení závislosti	362	12,3%
Zákaz výkonu profese, činnosti nebo služby	18	0,6%
Zákaz řízení motorového vozidla	306	10,4%
Zabavení	2069	70%
Vyhoštění cizince	168	5,7%
Celkem	2955	100%

Tabulka 11. Předchozí odsouzení dospělých (recidivita)

Vražda	23	1,1%
Zneužití drog	315	15,6%
Krádež	228	11,3%
Podvod	30	1,5%
Padělání veřejné listiny	161	8%
Celkem	2014	100%

Tabulka 12. Odsouzení nezletilí podle typu trestného činu (1992-2000)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Vražda	9	9	6	1	7	7	4	8	4
Vážné ublížení na zdraví	14	20	21	37	17	26	26	36	26
Krádež	123	190	137	58	106	141	82	94	97
Krádež s přitěž. okolnost.	485	756	689	595	423	293	237	274	287
Loupež	17	39	32	24	7	33	29	22	34
Odebrání majetku patřícího jiné osobě	9	14	11	4	10	16	7	4	3

Tabulka 13. Míra spoluviny mezi odsouzenými nezletilými (1994-2000)

Spoluvina	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Spoluvina	837	595	484	413	297	424	462
Celkem	69%	68%	66%	63%	58,6%	61,5%	58,7%
S dospělými	89	46	34	27	27	41	38
S nezletilými nebo dětmi	671	511	415	365	252	354	382
S oběma skupinami	77	38	35	21	18	29	42
Celkem	1212 6,5%	866 5,7%	732 5,2%	653 5%	506 4%	697 4,1%	787 4,6%

Tabulka 14. Trestní postihy uložené nezletilým (1991-2000)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Nápravná opatření	884	734	1175	1205	862	724	644	498	672	762
Uvěznění mladistvých	3	15	13	7	4	8	9	4	12	11
Celkem	887	749	1188	1212	866	732	653	506	697	787

Tabulka 15. Dospělí pachatelé přestupků (1996-2000)

	1996	1997	1998	1999	2000
Porušení veřejného pořádku	20156	21817	26499	33125	35655
Dopravní přestupky	98225	78951	93460	98771	102102
Finanční trestné činy	24664	34742	22390	17507	19534
Celkem	206760	207184	229836	246231	269367

Tabulka 16. právnické osoby a zodpovědné osoby/v rámci právnických osob /jako pachatelé přestupků (1996-2000)

	1996	1997	1998	1999	2000
Dopravní přestupky	3313	2536	2307	1833	2538
Hospodářské přečiny	3997	3217	4396	4098	6543
Finanční trestné činy	6854	8693	9816	9141	11376
Celkem	15790	15661	18150	17169	24806

12. Bibliografije

BAČIĆ F., Kazneno pravo – Opći dio, Zagreb, 1998

BAČIĆ-ŠEPAROVIĆ, Krivično pravo – Posebni dio, Zagreb, 1992.

BAYER V., kazneno procesno pravo – odabrana poglavlja, knjiga II, povijesni razvoj kaznenog procesnog prava, Zagreb, 1995

CVITANOVIĆ, Svrha kažnjavanja u suvremenom kaznenom pravu, Zagreb, 1999.

DERENČINOVIĆ D., Kritički o institutu zapovjedne kaznene odgovornosti u međunarodnom kaznenom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 2/2000.

DERENČINOVIĆ D., Mit(o) korupciji, Zagreb, 2001.

DERENČINOVIĆ D., Posebno prijestupovno i prekršajno zakonodavstvo prije i poslije donošenja zakona o prijestupima i prekršajima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 1/2001.

DERENČINOVIĆ D., Prevention of Corruption in Croatia, X UN-Congress for Crime Prevention and Treatment of Offenders, Vienna, 2000.

DERENČINOVIĆ D., protection of Injured Persons in Croatian Criminal Law, Council of Europe seminar held in Vitoria-Gasteiz, 1996.

HORVATIĆ., Hrvatsko prekršajno pravo de lege lata i de lege ferenda, Komentar Zakona o prekršajima s izborom sudske prakse, Rijeka, 1996.

HORVATIĆ., Izbor kazne u jugoslavenskom krivičnom pravu i sudskoj praksi, Zagreb, 1980.

HORVATIĆ., Novo hrvatsko kazneno pravo, Zagreb, 1997.

HORVATIĆ., Novo hrvatsko materijalno kazneno pravo – jedan od čimbenika politike suzbijanja kriminaliteta u vrijeme tranzicije, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 3, br. 2/1996.

HORVATIĆ., Osnove kriminologije, Zagreb, 1998.

HORVATIĆ., Povijest hrvatskoga materijalnog kaznenog prava, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/1997.

HORVATIĆ., The Promotion of the Rule of Law and the Strengthening of the System of Criminal Justice, X UN Congress for Crime Prevention and Treatment of Offenders, Vienna, 2000.

HORVATIĆ-CVITANOVIĆ, Politika suzbijanja kažnjivih ponašanja, Zagreb, 1999.

HORVATIĆ-NOVOSELEC, Kazneno pravo-Opći dio,

HORVATIĆ-ŠEPAROVIĆ i suradnici, Kazneno pravo-Posebni dio, zagreb, 1999., u pripremi za tisak

KRAPAC D., Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda i hrvatski kazneni postupak, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, 1/1995.

KRAPAC D., Izvješće V. Radionice sa X. savjetovanja Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu, Mjere kojima se privremeno ograničavaju neka ustavna prava i slobode radi pribavljanja dokaza, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/1998.

KRAPAC D., Posebne mjere i radnje za otkrivanje i suzbijanje kaznenih djela organiziranoga kriminaliteta u novom Zakonu o kaznenom postupku Republike Hrvatske, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/1997.

ZLATARIĆ B., Krivični zakonik u praktičnoj primjeni, Zagreb, 1956.

ZLATARIĆ B., Krivično, pravo, Opći dio, I. Sv. priredio Šeparović Z., Zagreb, 1977. (treće izdanje)

ZLATARIĆ B., Međunarodno krivično pravo, prvi dio, Priredio Šeparović Z., Zagreb, 1979.

ZLATARIĆ-DAMAŠKA, Rječnik krivičnog prava i postupka, Zagreb, 1966.

PŘÍLOHA 1

1. Demografické otázky

- 1.1 Jaký je celkový počet obyvatelstva k 1. lednu 20__?
- 1.2 Jaký je nejnižší věk trestní odpovědnosti? Jedná se o absolutní hranici, nebo je soudům přidělena diskreční pravomoc případ od případu? Kolik obyvatel dosáhlo tohoto minimálního věku trestní odpovědnosti?
- 1.3 Jaký je věk dosažení plné (zletilé) trestní odpovědnosti? Kolik obyvatel dosáhlo tohoto věku?
- 1.4 Jaký je celkový počet nerodilých obyvatel (cizinců) k 1. lednu 20__?
- 1.5 Které nejdůležitější národnosti tito cizinci zastupují?
- 1.6 Jaký podíl obyvatelstva žije v městských oblastech? (Jaká definice městských oblastí se používá ve vašem státě?)
- 1.7 Kolik lidí je zaměstnáno? Jaké procento zaměstnaných tvoří muži? Jaký je podíl nezaměstnanosti?

2. Ustanovení trestního práva

- 2.1 Popište prosím stručnou historii trestního řádu vašeho státu. Kdy byl uzákoněn? Byl ovlivněn cizími trestními řády a pokud ano, kterými? K jakým hlavním reformám trestního řádu došlo po roce 1945?
- 2.2 Ve kterých jazycích byl trestní řád oficiálně vydán? Překlady do kterých jazyků jsou k dispozici (angličtina, francouzština, němčina, španělština, ruština, jiný jazyk)? Uveďte prosím bibliografické odkazy a popř. ISBN.
- 2.3 Jaká další základní ustanovení obsahují definice trestných činů jako např. trestných činů souvisejících s narkotiky, dopravní přestupky, trestné činy ohrožení životního prostředí nebo hospodářské trestné činy? Uveďte prosím seznam těchto zákonů s datem přijetí a popište stručně jejich obsah. Uveďte prosím pokud se porušení těchto zákonů považuje za administrativní porušení nebo přestupek.

3. Ustanovení procesního práva

- 3.1 Popište prosím stručně historii trestně procesního řádu ve vaší zemi. Kdy byl uzákoněn? Ovlivnily ho cizí procesní řády, a pokud ano, které? K jakým nejdůležitějším reformám řádu došlo po roce 1945?
- 3.2 Ve kterých jazycích byl procesní řád oficiálně vydán? Překlady do kterých jazyků jsou k dispozici (angličtina, francouzština, němčina, španělština, ruština, jiný jazyk)? Uveďte prosím bibliografické odkazy a popř. ISBN.

- 3.3 Jaké další zákony obsahují ustanovení o trestním řízení? Uveďte prosím seznam těchto zákonů s datem přijetí a popište stručně jejich obsah. Pokud má vaše země systém administrativně trestných činů, uveďte též prosím zákon, který obsahuje příslušná procesní ustanovení.
- 3.4 Existuje zvláštní zákon pro mladistvé pachatele? Uveďte prosím datum uzákonění a popište stručně jeho obsah.

4. Soudní systém a prosazování trestní justice

- 4.1 Uveďte prosím stručnou historii zákona o organizaci systému soudů (pokud je oddělený od procesního řádu). Kdy byl uzákoněn? K jakým nejdůležitějším reformám zákona došlo po roce 1945?
- 4.2 Ve kterých jazycích byl tento zákon oficiálně vydán? Překlady do kterých jazyků jsou k dispozici (angličtina, francouzština, němčina, španělština, ruština, jiný jazyk)? Uveďte prosím bibliografické odkazy a popř. ISBN.
- 4.3 Jaké další zákony obsahují ustanovení o organizaci soudního systému? Uveďte prosím seznam těchto zákonů s datem přijetí a popište stručně jejich obsah.
- 4.4 Které zákony obsahují ustanovení o organizaci policie, advokacie, a vězeňské a probační službě?
- 4.5 Existuje zvláštní zákon o trestním řízení v případě mladistvých pachatelů? Uveďte prosím datum uzákonění a popište stručně jeho obsah.

5. Základní principy trestního práva a řízení

- 5.1 Je v trestním řádu uzákoněn princip zákonnosti? Pokud ano, připojte prosím anglický překlad příslušných ustanovení.
- 5.2 Která dělení trestných činů (např. trestný čin / delikt / přestupek nebo Vegrehen / Verbrechen) činí trestní řád, a na jakých kritériích je toto dělení založeno? Používá se stejného dělení i u jiných ustanovení trestního práva, a pokud ne, jaká dělení jsou použita?
- 5.3 Jaký je minimální a maximální věk, kdy je s pachatelem jednáno jako s mladistvým? Jaký je minimální věk, při kterém se s pachatelem jedná jako s dospělým pachatelem?
- 5.4 Uznává trestní řád absolutní odpovědnost za některé trestné činy nebo kategorie trestných činů? Pokud ano, o které trestné činy se jedná?
- 5.5 Je absolutní odpovědnost za některé trestné činy nebo kategorie trestných činů uznávána jinde v trestním právu? Pokud ano, o které trestné činy se jedná?
- 5.6 Omezuje se trestní odpovědnost na jedince, nebo mohou nést zodpovědnost též skupiny osob („společná odpovědnost“)?

- 5.7 Jaké důvody pro ospravedlnění vyjadřuje trestní řád? Uznává precedenční právo jiné důvody kromě těchto písemných důvodů?
- 5.8 Jaká časová období vylučují stíhání trestných činů?
- 5.9 Je trestní řád rozdělen na část obecnou a část zvláštní? Pokud ne, je použito jiné dělení? Pro uvedení přehledu obsahu trestního řádu připojte prosím heslovitý obsah, který obsahuje názvy částí a kapitol trestního řádu.
- 5.10 Uveďte prosím anglický překlad právní definice (a) vraždy, (b) úmyslného zabití, (c) loupeže, (d) úmyslného násilného útoku prostého, a (e) prosté krádeže. Které přitěžující okolnosti zmiňuje trestní řád v případech napadení a krádeže?

6. Organizace vyšetřování a trestního řízení

6.1. Obecné otázky

- 6.1.1 Popište prosím stručně hlavní aspekty běžného trestního řízení (např. jak řízení začíná, jak jsou shromažďovány a předkládány důkazy, kdo je předvolán, jaká je role obhajoby, kdo má právo být vyslyšen, kdo klade otázky).
- 6.1.2 Má fáze přípravného řízení vyšetřující nebo sporný charakter?
- 6.1.3 V jaké fázi má skončit fáze přípravného řízení a začít procesní fáze?
- 6.1.4 Má procesní fáze vyšetřující nebo sporný charakter?
- 6.1.5 Uznává váš systém úlohu vyšetřujícího soudce, a pokud ano, jaká je jeho funkce?
- 6.1.6 Je řád soudního řízení (*Code of Judicial Procedure*) rozdělen na obecnou a speciální část? Pokud ne, je použito jiné dělení? Pro uvedení přehledu obsahu řádu soudního řízení připojte prosím heslovitý obsah, který obsahuje názvy částí a kapitol řádu.

6.2 Zvláštní otázky

- 6.2.1 Popište prosím stručně fáze vzetí do vazby, zatčení a vazby ve fázi přípravného řízení tak, jak je využívá váš systém.
- 6.2.2 Jaké jsou právní předpoklady pro uplatnění vzetí do vazby / zatčení / vazby ve fázi přípravného řízení?
- 6.2.3 Kdo rozhoduje o použití vazby ve fázi přípravného řízení?
- 6.2.4 Jaká je maximální doba vazby ve fázi přípravného řízení stanovená zákonem? Objevuje se nějaká tendence ke zkrácení této maximální doby?
- 6.2.5 Kdo může požádat o přezkoumání rozhodnutí o umístění podezřelého do vazby ve fázi přípravného řízení, a/nebo zákon předepisuje automatické přezkoumání tohoto rozhodnutí v pravidelných intervalech?

- 6.2.6 Jak se doba vazby ve fázi přípravného řízení odečítá od trestu?
- 6.2.7 Jaké jsou obecné zákonné opravné prostředky (odvolání) proti rozhodnutí soudu první instance?
- 6.2.8 Lze případ projednávat v nepřítomnosti obžalovaného?
- 6.2.9 Popište prosím stručně hlavní pravidla pro důkazy (typy přípustných důkazů, způsoby získávání důkazů a jejich hodnocení).
- 6.3 Organizace pátrání a vyšetřování
- 6.3.1 Jaké je složení a vnitřní organizace státního úřadu, který zodpovídá za pátrání a vyšetřování trestných činů?
- 6.3.2 Kdo na tuto činnost dohlíží a kontroluje ji?
- 6.3.3 Podléhá tento úřad při vyšetřování konkrétních trestných činů písemným nebo ústním nařízením státního zastupitelství?
- 6.3.4 Existují zvláštní úřady na vymáhání zákona k prošetření (1) dopravních přestupků, (2) trestných činů souvisejících s drogami, (3) trestných činů nezákonného použití střelných zbraní, (4) trestných činů ohrožení životního prostředí, (5) hospodářských trestných činů nebo jiných kategorií trestných činů?
- 6.4 Organizace úřadu státního zastupitelství
- 6.4.1 Jaké je složení a vnitřní organizace úřadu státního zastupitelství?
- 6.4.2 Jaké hlavní povinnosti a pravomoci má státní zastupitelství v trestních případech?
- 6.4.3 Je státní zastupitelství závislým nebo nezávislým orgánem? Musí jeho rozhodnutí přezkoumat ještě jiný orgán? Komu je přiděleno právo vydávat směrnice státnímu zastupitelství ve věcech (a) obecné politiky trestního stíhání a (b) trestního stíhání konkrétních případů?
- 6.4.4 Jaké možnosti má ve vašem systému policie nebo státní zastupitelství při oficiálním uzavření případu na základě např. vyrovnání, výstrahy nebo zjednodušeného řízení?
- 6.5 Organizace soudů
- 6.5.1 Jaké je složení a vnitřní organizace soudního systému?
- 6.5.2 Které soudy projednávají trestné činy jako první instance a jako odvolací instance?
- 6.5.3 Jaká jsou hlavní pravidla jurisdikce?
- 6.5.4 Které trestné činy soudí celá soudní lavice a které jediný soudce?

- 6.5.5 Které formy účasti laiků uznává váš systém? Jaké otázky mají soudci z lidu kompetenci rozhodovat?
- 6.5.6 Který je nejvyšší soud v trestních záležitostech? Je tento soud kompetentní přezkoumávat rozhodnutí jako celek, je přezkoumání omezeno na otázky, proti nimž bylo podáno odvolání, je omezeno na kontrolu řádného procesu a spravedlnosti řízení?
- 6.5.7 Jaký je význam rozhodnutí nejvyšších soudů coby precedens?
- 6.6 Advokacie a právní zastupování
- 6.6.1 Jaká zákonná práva má advokacie během fáze přípravného řízení?
- 6.6.2 Má podezřelý právo na obhajobu bezprostředně po vzetí do vazby / zatčení policií? Má podezřelý toto právo během vazby ve fázi přípravného řízení?
- 6.6.3 Je bezplatná právní pomoc poskytována (1) těm, kteří jsou vzati do vazby / zatčení policií, (2) těm, kteří jsou ve vazbě ve fázi přípravného řízení, a/nebo (3) těm, kteří jsou obžalováni z trestného činu? Pokud ano, za jakých podmínek je bezplatná právní pomoc poskytována?
- 6.6.4 Jaké kvalifikace musí splňovat člen advokátní komory nebo obhajoby?
- 6.7 Postavení oběti
- 6.7.1 Uznává váš systém právní definici „oběti“ („poškozeného“, „žalující strany“)?
- 6.7.2 Má oběť oficiálně uznávanou roli ve fázi přípravného řízení (např. při předkládání důkazů nebo vyslyšení)?
- 6.7.3 Má oběť zákonné právo na opravné prostředky proti rozhodnutí policie nebo státního zástupce nepokračovat v případě?
- 6.7.4 Má oběť právo předložit občanskoprávní nároky v souvislosti s trestním řízením? Existují nějaká omezení tohoto práva?
- 6.7.5 Má oběť právo podat trestní žalobu a/nebo být vyslyšena ve věcech žaloby podané ze strany státního zástupce?
- 6.7.6 Má oběť právo na obhajobu?
- 6.7.7 Má oběť právo na odvolání?
- 6.7.8 Pomáhá oběti stát při vymáhání odškodnění ze strany pachatele?
- 6.7.9 Má oběť právo na odškodnění od státu za újmu nebo ztrátu, která jí byla způsobena v souvislosti s trestným činem? Pokud ano, popište prosím stručně uplatňovaný systém.

6.7.10 Má váš stát státní a/nebo místní programy na podporu obětí? Pokud ano, popište prosím stručně tyto programy včetně toho do jaké míry tyto programy podporuje stát.

7. Odsuzování a systém trestů

7.1 Jakou klasifikaci trestů stanoví trestní řád?

7.2 Rozlišuje trestní řád mezi tresty a opatřeními a/nebo mezi hlavními a doplňkovými tresty?

7.3 Stanoví trestní řád nebo jiný zákon zvláštní opatření pro mladistvé? Pokud ano, popište prosím tato opatření.

7.4 Stanoví trestní řád nebo jiný zákon zvláštní opatření pro státní zaměstnance, armádní personál nebo jiné skupiny?

7.5 Uveďte prosím informace týkající se ustanovení u následujících trestů:

- trest smrti
- odnětí svobody (obecná minimální a maximální délka)
- omezení svobody na dobu neurčitou
- jiné formy vazby (obecná minimální a maximální délka)
- probace a jiná opatření zahrnující dohled
- obecně prospěšné práce
- nařízení k odškodnění
- pokuty a/nebo denní pokuty (*day-fines*) (obecná minimální a maximální výše, jak se vypočítává výše denních pokut)
- (jiné) alternativy nebo náhrady trestu odnětí svobody nebo pokuty.

7.6 Může být v případě nezaplacení pokuty tato přeměněna na trest odnětí svobody nebo jiný trest? Jaká je délka odnětí svobody v tomto případě, nebo přísnost trestu? Kdo o převedení pokuty na trest odnětí svobody rozhoduje?

7.7 Jaká opatření (např. odebrání řidičského oprávnění, omezení práv) mohou být uložena dospělým jako reakce na trestný čin? V jakých případech lze tato opatření uplatnit a na jak dlouho?

7.8 Obsahuje trestní řád (nebo jiný zákon) obecná ustanovení o odsuzování? Pokud ano, vysvětlete je prosím stručně.

7.9 Jaké obecné nebo specifické tresty nebo opatření se uplatňují u (1) dopravních přestupků, (2) trestných činů souvisejících s narkotiky, (3) trestných činů nezákonného použití střelné zbraně, (4) trestných činů ohrožení životního prostředí a (5) hospodářských trestných činů?

8. Podmínečné odsouzení a probace

8.1 Popište prosím základní ustanovení týkající se podmíněného odsouzení.

- 8.2 U jakých trestných činů a trestů lze uplatnit podmíněný trest?
- 8.3 Může soud uložit trest, který je podmíněn jen zčásti?
- 8.4 Jaké obecné nebo zvláštní podmínky mohou doprovázet podmíněný nebo odložený trest?
- 8.5 Kdo dohlíží nad dodržováním těchto podmínek?
- 8.6 Jaký postup následuje v případě, že pachatel podmínku poruší, a jaké jsou možné následky?
- 8.7 Jaké jsou hlavní směry organizace probační služby na státní a regionální úrovni?
- 8.8 Jaké jsou hlavní funkce probační služby?
- 8.9 Jaká je role dobrovolníků v probačních činnostech?

9. Vězeňský systém a postpenitenciární péče

- 9.1.1 Je vězeňská správa součástí ministerstva spravedlnosti? Pokud ne, pod kterým ministerstvem funguje?
- 9.1.2 Jaké jsou hlavní směry organizace vězeňské správy?
- 9.1.3 Kdo zodpovídá za vytváření vězeňské politiky?
- 9.1.4 Popište prosím stručně základní legislativu ve věcech vymáhání trestů odnětí svobody a pokut, a právního postavení vězňů.
- 9.1.5 Popište prosím stručně vězeňský systém ve vaší zemi (počet, velikost a klasifikace věznic: se zavřeným režimem, polootevřeným režimem, s otevřeným režimem, víkendové vězení atd.).
- 9.1.6 Popište prosím stručně systém vězení pro mladistvé ve vaší zemi.
- 9.1.7 Kdo rozhoduje o umístění vězňů do různých věznic?
- 9.1.8 Umožňuje systém ve vaší zemi, aby vězeňskou celu sdílelo více vězňů?
- 9.1.9 Kterých činností se odsouzení vězni a zadrženi ve vazbě ve fázi přípravného řízení musí účastnit (vězeňská práce, vzdělání, jiné)?
- 9.1.10 Za jakých podmínek může vězeň pracovat nebo se vzdělávat mimo vězení?
- 9.1.11 Za jakých podmínek může být vězni udělena dovolená?
- 9.1.12 Považuje se útěk z vězení za trestný čin, a pokud ano, jaký je minimální a maximální trest?

- 9.1.13 Mají vězení ve vaší zemi nějaké důležité menšinové kategorie vězňů (např. cizince)?
- 9.1.14 Je vaše země smluvní stranou nějaké mezinárodní konvence o postoupení vězňů domovskému státu k výkonu trestu odnětí svobody, který uložil soudce v zahraničí?

9.2 Podmínečné propuštění (parole), udělení milosti a postpenitenciární péče

- 9.2.1 Popište prosím základní ustanovení týkající se podmíněného propuštění (parole).
- 9.2.2 Za jakých právních podmínek může být vězeň podmíněčně propuštěn, a jaká je minimální délka trestu, kterou musí vykonat?
- 9.2.3 Jaké obecné nebo zvláštní podmínky mohou doprovázet podmíněčné propuštění?
- 9.2.4 Kdo o podmíněčném propuštění rozhoduje?
- 9.2.5 Kdo dohlíží nad dodržováním podmínek?
- 9.2.6 Jaký postup následuje v případě, že pachatel podmínku poruší, a jaké jsou možné následky?
- 9.2.7 Která osoba nebo orgán je zmocněn k udělení milosti nebo amnestie?
- 9.2.8 Popište prosím stručně organizace postpenitenciární péče ve vaší zemi.
- 9.2.9 Jaké funkce má tato organizace (pomoc při zajištění ubytování a zaměstnání, poradenské služby atd.)?

10. Plány reformy

- 10.1 Existují nějaké hlavní reformy týkající se otázek, které jsou popsány v tomto dotazníku, které se v současné době projednávají, a které by měly v průběhu pěti let vejít v platnost? Pokud ano, popište prosím stručně účel těchto reforem, a který orgán nebo výbor tyto reformy připravuje. Uveďte prosím bibliografické odkazy.
- 10.2 Objevuje se ve vaší zemi tendence k omezení využití trestu odnětí svobody a/nebo rozšíření využití alternativních trestů? Pokud ano, popište prosím stručně důvody této tendence a dosažené výsledky.
- 10.3 Objevuje se ve vaší zemi tendence ke zvýšení trestů za určité trestné činy (např. trestné činy související s narkotiky, trestné činy ohrožení životního prostředí, určité závažné hospodářské trestné činy, určité závažné násilné trestné činy)? Pokud ano, popište prosím stručně důvody této tendence a dosažené výsledky.
- 10.4 Objevuje se ve vaší zemi tendence ke zvýšení podpory poskytované obětem trestných činů? Pokud ano, popište prosím stručně důvody této tendence a dosažené výsledky.

11. Výsledky statistiky trestných činů a trestní justice

Vypracujte prosím krátké shrnutí (cca 3-5 stran) trendů v trestné činnosti a fungování trestní justice ve vaší zemi za posledních deset let. Využijte dostupné statistické a výzkumné výsledky.

Toto shrnutí může obsahovat ukazatele v oblastech jako např.

- trendy v trestných činech zabití, loupeže, napadení a krádeže (NB otázka 5.10)
- míra objasnění
- počet obviněných pachatelů
- počet různých uložených trestů
- trendy ve využití trestů odnětí svobody a v celkovém počtu vězeňské populace.

12. Bibliografie

Uved'te prosím seznam obecných referencí v oblasti trestné činnosti a trestní justice ve vaší zemi. Věnujte prosím zvláštní pozornost referencím dostupným v předních světových jazycích.

Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe : CHORVATSKO

Autoři: Željko Horvatić
                  Davor Derenčinović

Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Určeno: Pro odbornou veřejnost

Tiskárna: Vydavatelství KUFR
                  František Kurzweil
                  Naskové 3, Praha 5

Dáno do tisku: duben 2003

Vydání: první

Náklad: 150 výtisků

ISBN 80-7338-013-7